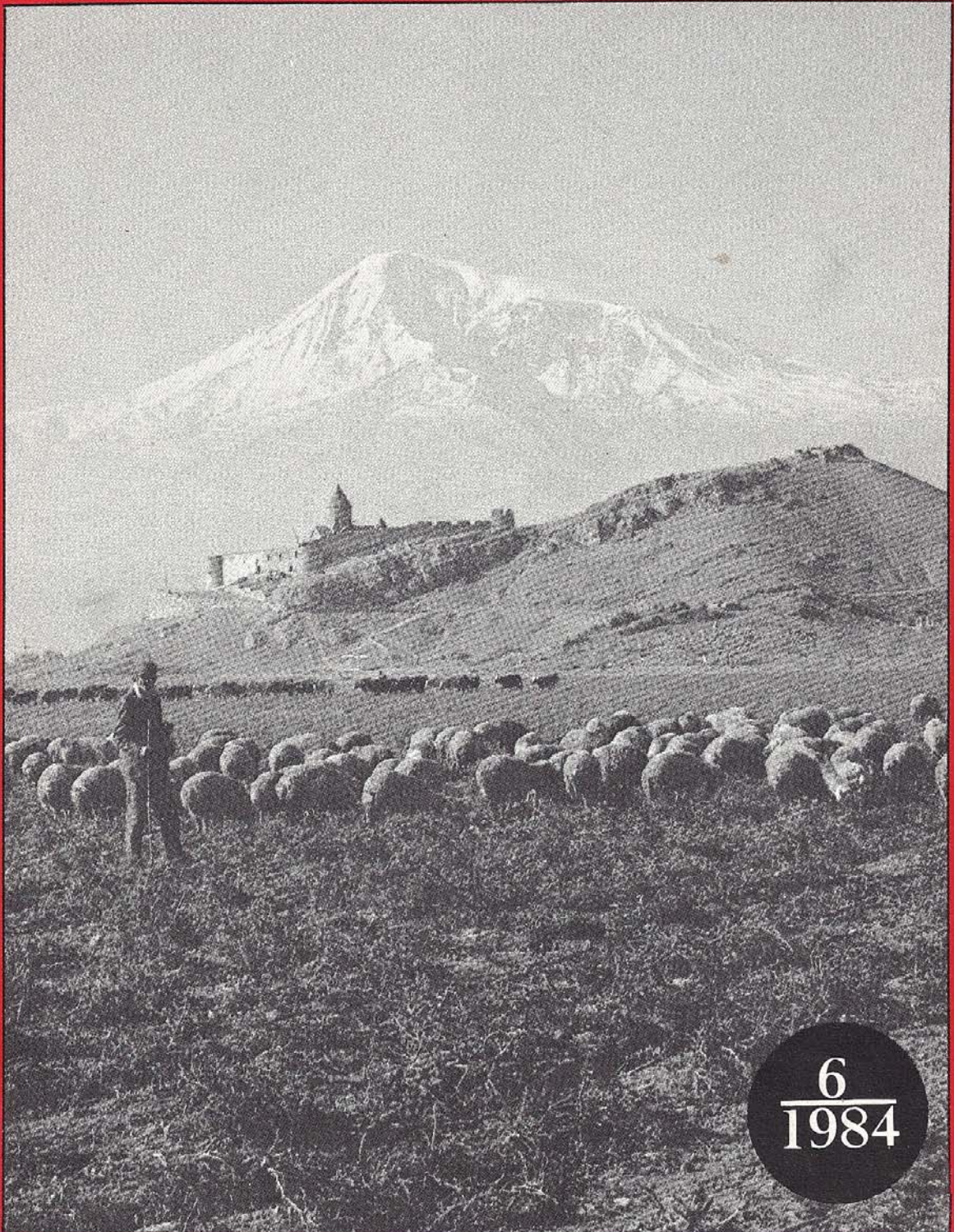

ROJANÛ

kovara huneri çandi û edebi

6
1984

NAVEROK

Nameyên Xwendevanan.....	3
Çend Etabên Pêştaçûyina Zıman û	
Zaravên Kurdi.....	4
Hevpeyvînek B1 M.E.Bozarslan Va.....	6
Kongra Kurdnasiyê Ya Pêşin.....	14
Hîmdarê Bavê Romanên Kurdi.....	16
Mêrxasek D1 Dîlê Gel da.....	20
Tolstoy.....	23
Heftê Çanda Kurdistanê.....	26
Zembilfroş.....	27
Serpêhatik.....	29

Xwendevanên Delal,

Heta niha 6 hejmarên Roja Nû gihîştin destên we, kovara Roja Nû, wek kovareke çandi, edebî û hunerî saleke xwe tîji kîr. Ji vî şunda em dixwazî kovareke hîn jî baştir bîweşînin. Ji ber vê yekê, hûn xwendevanên me, di warê şandîna nivîsan, alîkariya aborî û di warê belavkirîna kovarê da destê xwe dirêjî me bîkînin, emê kovareke hîn jî pêşketî bîghînin we.

B1 Sîlavên Germin
Roja Nû

SAL : 6
HEJMAR: 49

KWEDÎ : *Komela Karkerên Kurdistan*
L1 Swêd
BERPIRSIYAR : *Rohat*
NAVNIŞAN : *Karlbergsv. 32B. nb*
113 27 Stockholm
TELEFON : *08-328251*
HESAP NO : *PG. 458980-0*

UTGIVARE : *Svensk-Kurdiska*
Arbetar Föreningen
ANSVARIG UTGIVARE : *Rohat*
ADRESS : *Karlbergsv. 32B nb*
113 27 Stockholm
PG : *458980-0*

J1 XWENDEVANAN

Hevalên hêja

Ez pêşveçûna we dîxwazim û we sîlav dîkîm. Bîrayên Kurd, ez Necmettin Gerdu nîha lî Romanyê dîminîm, heta nîha hemû hejmarên Roja Nu gîhiştî destê min. Lê ez, nîzanîm we ki çawa ezê buhayê wan jî we ra bî rêkîm. Jî bo vê yekê, ez hêviya ber sîva we dipê.

Necmettin Gerdu
Romanya

Hevalên Hêja

Geli heval û rêberê gelê Kurd ez gelek spas û dîlxweşiyê xwe jî we ra dîşînim. Ez serfiraziyê we dîxwazim.

Dema ez lî kovara Roja Nû dînhêrîm bîhna azadiya Kurdistanê tê ber pozê min, ez gelek şa dîbîm, derdê dilê min hevki belav dibe, bîna min fireh dibe.

Bî sîlavên Germin
M. Zeki Demir
Elmanya Federal

Redaksiyona ROJA NÛ' ra,

Pey şeş salên dûr û dirêj va kovara Roja Nû dî warê literatura kurdi da gîhişte merhaleke nû û bîlînd. Çanda gelekî jî stran, roman, çîrok serpêhatiya û hwd. pêktê. Nav perên Roja Nû' da bes nînbî jî ev, lê gor şert û zirûfên welat gel û çanda iroyin, em bîdne ber çavên xwe, ne hindîkî jî.

Xwenddevaneki organeke siyasi yan jî ya çandi, ne tenê xwendevane, ew usa jî warê nivîsan, lêkolîn, wêne û hwd. ser mîlên wî gelek kar û bar hene.

Bî bir û baweriyên min, wextê kovara Roja Nû û xwendevanên wê bîbî yek, gelek pîrsên pêş kovara me û çanda me yê jî ortê rabî.

Bo we serfirazî û serketî bo me kar û bar. Sîlavên germin.

XEZAL
Swêd

J1 Roja Nû ra

Hevalên Hêja

Jî ber derxistîna kovara Roja Nû kovara cîwan û hêja, ez we spas dîkîm, pêşketîne jî we ra dîxwazim.

Çawa tê zanîn, Roja Nû tenê bî kurdi derdikeve, ev yeka tîşteki gelek başe. Lê, ez û kesên wek min zî manê kurdi hêdî hêdî jî nû va fêr dîbî, dî nav rûpelên kovarê da carîna hî peyvên nenas lî ber çavên me dîkevî û em tînaghên. Jî ber vê yekê jî hun dîkarî wek ferhengê Kurdi-Tirki, Kurdi-Erebi vî rûpelî amade bîkî.

Bîjî Azadiya Kurdistanê

Bî slavên germin
Xîzan

Herçar hejmarên "Roja Nû" min stand. Ez dîlxweşiya xwe nîzanîm, çawa bînivîsînim. Ez bawer dîkîm ku, kovara Roja Nû bî xebatên xwe yê hêja va, jî bo me wek "Rojeke Nû" ye. Ev kovara delal dî vê rewşa iroyin da, xebateke gelek gîranbahaye. Wê, dî dilê welatparêzên kurdi da ciheki pîr mezî gîrt û berdewam bîke. Bo xebatên we yê jî, ez we pîroz dîkîm, jîyîneke dirêj û serfirazîke mezî ez jî we ra dîxwazim.

Keça Kurd
Fatê
Elmanya Federal

ÇEND ETABÊN PÊŞTAÇÛNA

ZIMAN Û ZARAVÊN KURDÎ

HESENÊ USO

Gelê kurd lî Rojhilata Navin, geleki pır kevne. Dı sedsaliya 16 an da, dewletên İrani û Osmani welatên kurdan dı nav xwe da beşkirin. Paşî şerê cihanê yê yekemin, vê carê Kurdistan bû çar beşan. Gelê kurd bı vê yekê ra razi nebû. Jı bona mafên xwe yên netewî, gelê me çek da destê xwe û lı dıji neyarên zordest derket. Dıjın serhildanên kurdan dı nav xwinê da dixeniqandin, gundên kurdan xırab dıkırın, dıcedandin gel jı welat dırxın, yan jı dıxwastın dı nav tırkan, ereban, farısan da wan belav bıkın û bıhelının.

Mıxabın, wusan jı, jı kurdan ra lı hev nehat weki dewletên xwe ava bıkın. Bı vı tehri, vê rewşê, tesireke gelek mezın ser zımanê kurdi û zaravên wi hişt.

Cara pêşin, bı niviski, dı sed saliya 7'an da, nımûneyên kurdi hatın nivısandin.

Dı sala 1963'an da lı Brukselê pirtûkeke Lois Blau, bı navê "Le Probleme Kurd" hat çapkırın, dı vê pirtûkê da, rûpelê 14'an da, ça wa Minorski dıde kıvşê, weki zımanê kurdi jı zımanê farısı lap tê cudakırın û zımaneki bı serê xwe ye, Morgan jı ev yeka rast dıtiye û gotiye ku, ew ne zaravê farısiye. Ew zımaneki lap cudaye.

KARÊN LI SER GRAMATIKA KURDÎ

Gramatika zımanê kurdi ya pêşin Eli Termuki nivisiye. Lê cara pêşin lı Ewrûpê pirtûkeke gramatika zımanê kurdi dı sala 1787' an da, jı aliyê Garzoni da hat weşandin. Ew dı sedsaliya 18'an da, dı nav kurdên hêla Amadiyê da geriyaye û dı nav wan da maye. Vê gramatika Garzoni, dı nav zane û ronakbiren Ewrûpê da, hewaskarike me zın berbı zımanê kurdi pêşta ani. Pey vê yekê ra, gelek zane û zımanzanên Ewrûpi, wek Pot, Berezin, Xodzka despêkırın, bı pırsa kurdan û zımanê kurdi va mijûl bûn. Dı salên 1836-1837 Xyorulê gelek lêgerin û bend lı ser zıman û lı ser kurdan weşandin. Wi diyar kır weki zaravên kurdi lı bakûrê û başûrê jı hev tên cudakırın, lê bınehên hemû peyvın yekın, yên ku bı kurmanci dıpeyvın, jı zaravê sorani jı fem dıkın.

Xebatên Rödiger û Pot baweriya cihê zımanê kurdi dı nava zımanên İrani da xurt kırın. Dı nivê sedsaliya 19'an da zanayê ûris A. Jaba, Ditel, Abovyan, Berezin, Lerx û yên mayın, bı zıman, zarav û etnografya kurdan va mijul bûn, ew pêşta bırin. Ditel sê salan lı bajarên Merdınê, Diyarbekırê, Nızıpê û Urfayê geriya û gelek melûmat lı ser kurdan berevkırın.

Lı Tıblisê, dı sala 1848'an da, dı nav rûpelên rojnama "Kavkazê" gelek vekolin û bendên Abovyan lı ser kurdan û zımanê wan hatın çapkırın. Abovyan zımanê kurdi dı wê dewrê da, lı ser du beşan parvedıkır, zazaki û kurmanci. Zaneki bı navê Lerx jı, gelek salan lı bajarên Mêrdinê, Cızırê, Dersımê, Muşê, Diyarbekırê, Xarpût, Malatyê û Erzurmê geriya û lı ser çanda kurdan xebıti. Ev zımanzana jı, çawa diyar dıke, weki pênc zaravên zımanê kurdi hene, Kurmanci Luri, Kelhori, Gorani û Zazaki.

Aleksandır Jaba xudanê ferhenga kurdi û Rûsiye, dı ferhenga wi da nêzkaya 15 hezar peyv hene.

Dı sedsaliya 20'an da, dora sala 1930'an da, dewreke nûh, dı dı roka gelê kurd da vedıbe, jı bo azadiya gel, tevgerên netewî bejn dıdın û kurd jı, jı xewa dili û bındestiyê hişyar dıbın. Jı bona xwenasiya netewî pêwist bû, weki gelê kurd zıman û diroka xwe baş

nas bike. Hê dî salên 1920-22'an da hukmeta Tirkîyê kovar, rojname rêxistin û klubên kurdan lî Stenbolê, Bitisê, Diyarbekir, Muşê, Erzurmê û Musulê qedexê dîkîrîn. Nunerên çanda kurdi jî Tirkîyê çûbû ne Suriyê û Lubnanê, wan lî vê derê kovarên Hawar, Roja Nu û Ster çap dîkîrîn. Lî Kurdîstana Iraqê bajarên Suleymaniyê û wusan jî Bexdat bûbû navça çanda kurdi. Dî wan salan da gelek kovar û rojname bî zîmanê kurdi (bî her du zaravan) va derdiketin wek Gelavej, Jin, Nizar, Hetav, Hiwa, Ronah, Dengê Gih Teze... Dî nav rûpelên van weşanan da gelek vêkolîn, serpêhati û bend lî ser zîmanê kurdi û zaravên wî dîhatin nîvisandin. Kurdan bî xwe-xwe despêkîrîn zîman, zaravên kurdi, dirok û etnografya xwe va mijûl bûn. Dî nav wan da hêjaye mîrov bir bine navê Celadet Bedîrxan û Kamuran Bedîrxan. Çawa tê zanîn, Celadet redaktorê kovara Hawar bû. Celadet û Kamuran wedekî gelek dirêj jî, lî ser ferhenga Kurdi-Fransî karkîrîn. Wan nêzkaya 60 hezar peyv berevkîrîn. Lê mîxabîn, Celadet dî 1953'an da çû ser heqîya xwe û wusan jî ew ferheng nehate çapkîrîn Destnîvisara wê ferhengê lî şamê lî bal pîreka wî Rewşan Bedîrxanê ma. Xebatên wan herdu lawên kurdan lî ser zîman û zaravên kurdi gelek berbiçavîn. Wusan jî Celadet tevi kurdzan R. Lescot pirtûka gramatika kurdi dan weşandin. Jî aliyê din da karên Tefîk Wehbi, dî warê zîmanê kurdi û beşkîrîna zaravên kurdi da gelek hêjane, ew lî hemû Kurdîstanê geriyaye û hemû zaravên kurdi fêr bûye. Pêwîste mîrov karên Seyit Koban û Nuri Elî Emin û yê mayîn jî bir neke. Dî sala 1951'an da pirtûka Tefîk Wehbi lî ser zîman û zaravên kurdi çap dibe.

Tefîk Wehbi dî zîmanê kurdi da çar zaravên bîngehîn tespît dîke wek kurmancî, Lurî, Goranî û Zazakî.

Dema bî alîkariya Freyman û H. Orbelî va lî Leningradê beşa kurdzaniyê vebû, kurdzani rabû lî dereceke hin jî bîlînd.

Nava zîmanzan û kurdzanê Sovyetê da hêjaye mîrov navê Qanadê Kurdo û navên yê din bir bine, wek Heciyê Cîndî, Çerkez Bakaev, Îvan Farîzof, Julian Avalianî, Sukerman, Maksimê Xemo, Ordixanê Celîl û yê mayîn. Bî taybetî Qanadê Kurdo bîngehên zîmanê kurdi baş vekolandiye û lî ser zaravên kurdi karîne baş pêkaniye. Qanadê Kurdo jî, zaravên dî zîmanê kurdi da hene, wek du zaravên bîngehîn nişan dîde, Kurmancî û Soranî. Wî warê dengkîrîna van zaravan jî wek lî jêr rêzkîriye:

Lî Kurdîstana Tirkîyê Kurmancî tê axaftin, wek kurdên bajarên Mêrdînê, Hekariyê, Bitlisê, Muşê, Wanê, Erzurmê, Qerekilisê, Erzincanê, Xarpûtê. Lî Kurdîstana Îranê bajarê Xoresanê û jî gola Rêzayê berbî rojavayê kurmancî tê dengkîrîn.

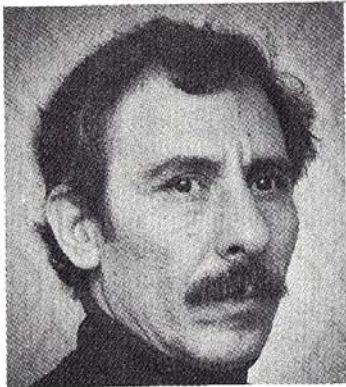
Lî Kurdîstana Iraqê, bajarên Musul, Akriyê, Zaxoyê, Amadyê, Dehok û Çiyayên Şengalê, wusan jî kurdên lî Suriyê û yekitiya Sovyet jî, bî zaravê Kurmancî dîpeyivîn.

Lî Kurdîstana Îranê, dî bajarên Mahabat, Saqîz, Bokan, Bane û Senendjê bî zaravê soranî deng dîkîn. Lî Kurdîstana Iraqê, dî bajarên Rewanduzê, Erbilê, Suleymaniyê û Kerkukê jî, bî zaravê Soranî tê dengkîrîn.

Îro edebiyata Kurdan ser himê du zaravên kurdi yê mezîn pêştî dîçe, Kurmancî û Soranî.

Edebîyata Kurdan ya klasîk bî Kurmancî hatiye nîvisandin, van nîviskarên bî nav û deng bî Kurmancî efrandinên xwe pêk anîne, Elîyê Herîrî, Meleyê Cîzîrî, Feqîyê Teyran, Ahmedê Xanê, Îsmayîl Beyazîdî, Mele Beyazîdî, Pertev Begê Hekarî û gelekên mayîn.

Edebîyata Kurdi ya bî zaravê Soranî dî despêka sedsaliya 15'an da hatiye nîvisandin û heta îro jî dajo, bî vî zaravî va, gelek nîviskarên kurd efrandinên zor hêja nîvisandinê, wek Nalî, Kurdi Selîmê, Hacı Qadır Qoyî û yê mayîn.

HEVPEYVINEK

BI M. E. BOZARSLAN VA

PIRS: Jibo pêşxistina bêjeya (edebiyat) Kurdi, b1 baweriya we pêwist e ç1 kar bê kîrîn? Mîrov çawa dîkare dijwari û sêrêşyan j1 meydanê rake? Bêjeya Kurdi çawa dîkare xwe bîgihine tenga bêjeyên hevdem û bibe bêjeyeke nûjen?

BERSÎV: Bêjeya Kurdi d1 mêj da, xasma d1 dewra klasiki da gelek pêşketti û têkûz bû. Helbestên Melayê Cîziri, Eliyê Herîrî, Feqiyê Teyran, Melayê Bateyi, Siyahpoş, Pertew Begê Hekari, Nali, Hacı Qadirê Koyî û wd. ravayê me dîdîn ku bêjeya kurdi hingê d1 tengeke gelek b1 lînd da bûye. Em b1 hêsani dîkarin bêjin ku bêjeya kurdi wê demê d1 dewlemendi û rûmeta xwe da j1 bêjeyên gelên dîn ne kêmtir bûye. Hozanê Kurd ê nemir Melayê Cîziri d1 helbesteke xwe da weha gotiye:

*"Ger lu'lu'ê mensûr-i j1 nezmê tu dîxwazi
Wer şî'rê Mele bîn, te b1 şîrazî ç1 hacet!"*

Yani, eger tu j1 helbestên mîrariyên belavbûyi dîxwazi, were helbestên Melê bibîne; ç1 hewceyiya te b1 Hafîzê Şirazi heye!

Hafîzê Şirazi, yek j1 hozanên Faris ên mezintirîn bûye. Melayê Cîziri b1 peyva xwe ya jorin, meydan j1 Hafîzê Şirazi ra xwendîye û iddia kiriye ku helbestên wi j1 yê Hafîzê Şirazi hêjatirîn. B1 rastî j1 helbestên kurdi yê wê dewrê, ku nişan û sembola bêje bûne, j1 helbestên Farisî û Tirkî û Erebi ne paştatir bûne û wê demê j1, iro j1 jibo gelê Kurd rûsîpitiyeke mezîn anîne. Em Kurd dîkarin tîm û tîm b1 wan bîpesînin.

Bê guman, yek j1 bêjezan û birbîr û hozanên Kurd ên mezintirîn ên wê demê j1 Xaniyê nemir bûye. Xani, b1 efirandîna destaneke wek "Mem û Zîn"ê, bêjeya kurdi gihandiye tepelê. Her weha nişan daye û îspat kiriye ku zîmanê Kurdi ne tenê j1 helbestên kurt ra, lê j1 e firandîna eserên weha dirêj û gewre ra j1 hêgîne.

D1 dawîya sedsala 19'an û despêka sedsala 20'i da em pêştage-ke xurt d1 bêjeya kurdi da, b1 weşandîna kovarên "Kurdistan", "Roji Kurd", "Hetawî Kurd", "Jin", û disa "Kurdistan" dîbinîn. Hozan û bêjezan û nivîskarên Kurd d1 wan kovaran da xebitîne ku bêjeya Kurdi bîgihînin tenge bêjeyên hevdem, rûpelên wan kovaran b1 helbest û kurteçîrok û meselok û piyesên Kurdi xemilandîne. Hozanê marşa "Newroz" Pîremerd, Evdîrehîm Rehîmî, Hilmiyê Sîwêreki, Law Reşîd, Mihemed Mihri, Qazîzade Mîstefa Şewqî çend j1 nivîskar û hozanên wê dewrê û wan kovaran bûne.

DEWRA TARÎ Û ÇIRUSKA HAWARÊ

Belam piştê 1923'yan b1 taybetî l1 Kurdistan'a jorin, pêştage-ke bêjeya Kurdi rawestaye. Em hemû dîzanin ku sedemê vê rawestanê eve ku devleta Tirkî zîman û bêje û çandeya Kurdi qedexe kiriye. Em b1 hêsani dîkarin bêjin ku sazîrîna Komara Tirkî sala 1923'yan j1 bo gelê Kurd û her weha jibo zîman û bêje û çandeya Kurdi bûye despêka dewreke reş û tari. Ev dewra reş û tari hê j1 dom dîke. J1 ber ku b1 sazîrîna Komara Tirkî ra her tîştê Kurdi hat qedexekirin û dewleta Tirkî siyaseta tunekirîna Kurdan û pişaftîna wan ajot û hê j1 dajo, piştî 1923'yan j1 nava Kurdên Kurdistan'a jorin hozan

û niviskar û bêjezannên Kurdnivîs derneketin. Çend Kurdên ku bûne bêjezan û niviskar ji, jibo ku ji nan û nimetên dewleta Tırkan mê fadar bîbîn û parek bîstînin, bî Tırki nivîsine û ji bêjeya Tırki ra xîzmet kirine, nuha ji dîkîn.

Lê belê, dî wê dewra reş û tari a çıriskêk pêketiye û ronayi daye. Ew ji çıriska kovara "Hawar" bûye. Celadet Bedîrxanê rehmetî û heval û hevkarên wî, bî weşandîna kovara "Hawar" hêz dane xwe ku zîman û bêje û çandeya Kurdi pêşta bîbîn û bikemilînin. Bî rasti, dî wê hêzdana xwe da bî ser ji ketîne. Hozan û niviskarên ku lî dora "Hawar"ê civiyane hem dî helbestan da, hem ji dî dûznî visaran da bêje û zîmanê Kurdi gelek pêşta bîrine û kemilandinê.

Lê mîxabîn ku piştê tevgera "Hawar"ê, dî meydana bêje da tevgerê weha berçav û xurt çênebûye. Gerçî lî Kurdistana Jêrin û bî taybêtî bî zarê Sorani pêşteçûna bêjeya Kurdi hindîk be ji dom kirîye, lewra zîmanê Kurdi lî wir nehatiye qedexekirin; belam lî Kurdistan'a jorin û dî zarê Kurmancî da tevgerê xurt nehatiye ditîn. Dî salên 1960'an da lî Stanbolê kovarên "Dicle-Fırat" û "Deng", lî Enqerê ji kovara "Yeni Akış" derketin. Belam dewleta Tırkan nehişt ku emrê wan kovaran dirêj bibe û xîzmeta wan dom bike, tavil ew girtin.

Jî ber zordestiya dewleta Tırkan, mîxabîn ku bêjeya kurdi gelek paşta maye. Dî van salên dûwayin da hîn niviskar û hozanên Kurdi nîvis derketîne. Ev bûyereka pîrr giringe û hêviyeke baş dîde mirov. Belam pîrraniya wan niviskar û hozanên Kurd, berê xwe dane meydana helbestan û helbest dînivîsîn. Elbet nivîsîna helbestan başe û pêwîste. Belam bêjeyek, tenê ji helbestan pêknayê. Roman, çirok, kurteçîrok, meselok, piyes, serpêhatî, çivanok, tiştanok ji pêwîst in û hemû dîkevîn têdayiya peyvîka "bêje". Aha dî wan tewiran da bêjeya me gelek paşta maye. Ev rastiyeke tal e, lê em çî bîkîn ku rastî ye.

MIROV DİKARE ÇI BIKE?

Mirov çawa dîkare bêjeya Kurdi pêşta bibe? Bêjeya Kurdi çawa dîkare xwe bîgihîne tanga bêjeyên hevdem û bibe bêyeyeke nûjen?

Bersiva van pîrsan, bê guman ne hêsan e. Belam mirov dîkare bêje ku pêşxistîna bêjeya Kurdi, beriya her tiştî lî ser xîret û xebat û himmeta niviskar û bêjezan û hozanên Kurd e. Jibo pêşxistîna bêjeyek mirov nîkare bernamena, plan û projena sererast bike û paşê ji dest bî pêkanîna wan bike. Eger hîn bernameyên weha bî amadekîrîn ji, pêkanîna wan disa lî ser xîret û xebata niviskarên û bêjezan û hozanan dîmine. Nexu ev bar lî ser mîlên wan e. Bî ditîna mîn, dîvê ku niviskar û hozan û bêjezanên Kurd hêz bîrdî xwe û bîxebatî jibo ku vî karê giring pêkbinî û vî barê giran rakîn.

Lî vîr şoleka gelek giring derdîkeve pêşberê me. Ew ji zanîna zîmanê Kurdiye. Kesê ku bîxwaze dî pêşxistîna bêjeya kurdi da beşdar bibe û dî vê rê da xîzmet bike, dîvê ku bîzane zîmanê Kurdi bî awayekî rast bî kar bine. Ev, mercekî bîngehîne. Jibo ku mirov bîkare û bîzane zîmanê Kurdi rast bî kar bine, ne pêwîste ku mirov zîmanzan be, pîsporê zîmanê Kurdi be, awa û bîngehokên zîmanê Kurdi û rêzîmana Kurdi bî temamî bîzane. Belam pêwîste, hem ji mutleqa pêwîste ku mirov zîmanê Kurdi bî awayekî rast bî kar bine û bînivîse. Eger mirov dî nivîsînê da zîmanê Kurdi şaş û xelet bî kar bine û şaşiyên rêzîmanî bike, hîngê dibe ku ziyana wê nivîsînê ji fêda wê zêdetîr bibe. Lewra şaşî û xeletî eger dî nava gel da, dî nava xwendoxan da belav bîbîn, careka dîn rakîrîna wan û rastkîrîna wan gelek zor dibe.

Kesê ku bixwaze bî Kurdi binivise, xeyn jî zanina nivîsina bî Kurdi, divê ku bî Kurdi bifikire jî. Eger mirov bî zîmaneki biyani mesela bî Tîrki yan bî Erebi bifikire û bî Kurdi binivise, hingê dibe ku şaşiyên mezî jî mirov peyda bibin. Lewra di her zîmaneki da peyvîk û terîm û peyvên pêşiyên ên teybetiyên bî wî zîmanî he ne û pîraniya wan lî zîmanên din nayên. Her weha awa û bîngelokên zîmanan, mesela awayê sazîkirîna pevêkan jî hev cuda ne. Eger mirov bî zîmaneki biyani bifikire û bî Kurdi binivise, dibe ku mirov pevêkên Kurdi jî lî gora awayê pevêkên wî zîmanî saz bike. Ev jî di be şaşiyêke mezî.

Şoleka din jî bêjezaniye, yanî zanina bêjeyê yê bî awayeki gîştî. Ev zanî jî bî xwendîna pirtûkên bêjeyî bî dest dîkeve. Kesên ku bixwazî jî bêjeya Kurdi ra xîzmet bikin û di pêşxîstîna wê da beşdar bibin, divê ku pîr û pîr bîxwinî jî. Erê, jî bo nivîsîna helbest û çîrok û roman û wd, divê ku mirov rewşa siyasi û civakî ya Kurdîstanê binase, bî zîman û çande û toreyên gelê Kurd bîzane û her weha divê ku hêgîni û huner jî di mirov da hebe. Balam ev ne bes e. Pîngêr jî pêwîst e. Pîngêr jî bî xwendîna bêjeyên cure-cure çêdibe. Hem eserên Kurdi, hem jî yên biyani divê ku pîr bîn xwindin. Dema ku em bala xwe didin bêjeyên biyaniyan, em pêştîçûneke weha mîsêwa di wan da dibînin. Pêştîçûna bêjeyan bî pêştîçûna jiyana gelan ra, bî pêştîçûna rewşên siyasi û civakî û abûrî ra meşîyaye û dom kirîye, nuha jî dom dîke.

Divê ku nivîskarên Kurd jî jî aliyek va bêjeyên cure-cure bîxwinî, pêşketîna di wan da bibînin û bîzanî, jî aliyekî din va jî bûyerên ku lî Kurdîstanê qewîmîne û diqewîmîn bîzanî û di romanîya wan bûyeran da rewşa gelê Kurd jî roman û kurteçîrokên xwe ra bikin babet, rewşa gelê Kurd a siyasi, civakî, çandeyî, abûrî, dinî û toreyî di eserên xwe da bînexşînin, salîx bîdî û bî rastî bîni wan bûyeran, wê rewşê binî ber çavan, ber çavên xwendokên Kurd.

GIRINGIYA XWENDOXAN

Lî vîr dijwariyeke din jî derdîkeve pêşberê me. Ew jî kêmayîya xwendokên Kurd e. Mîxabin ku kitleyeke fire ya xwendokan di nava Kurdên Kurdîstana jorî da hêj pêknahatiye. Semedê vê kêmayîyê jî disa qedexekîrîna zîman û bêjeya Kurdi ye. Gelê Kurd mecal û fersend neditîye ku bî Kurdi bîxwine. Jî ber vê yekê jî xwendokên Kurd kêmin, disa jî ber vê yekê eserên Kurdi tenê di nava kesên zana û xwenda da belav dibî. Ev jî qîm nake. Divê ku bêjeya Kurdi jî wek bêjeyên din bigîje gel, bigîje kitleyeke fire ya xwendokên Kurd, jî gel ra bibe mal. Hebûna nivîskar û hozanan jî bo pêşketîna bêjeyek çawa pêwîst e, hebûna kitleyeka mezî a xwendokan jî jî bo pêşketîna wê bêjeyê wisa pêwîst e. Em dikarin pêwendiyên bêjeyê û xwendok bîşîbinîna pêwendiyên baranê û axê. Barana ku lî axê dibare, xêr û bêr çêdîke. Belam barana ku lî ser kevîran dibare, tewş diçe û tu xêr û bêrek jê peyda nabe. Bêje jî, eger xwendokên wê tunebî tewş û bêxêr diçe, fêde jê nayê ditî, lê ku xwendokên wê hebî, ew di dilê wan da ci digîre, dibe semedê têgîhiştîna û serwestîya wan, evîna gel û welat di dilê wan da zexmtîr dîke. Jî ber vê yekê, divê ku em Kurd jî girîngîyeke mezî bîdî hebûna xwendokan.

Gerçî di rewşa îroyîna da amadekîrîna û pêkanîna kitleyeke fire ya xwendokan di Kurdîstana jorî da gelek zor e, Belam lî Ewropayê îro gelek Kurd hene. Eger xebateke gurr bê kirî, ez bawer dikim ku dê mîmkun be ku kitleyeke xwendokan di nava Kurdên Ewropayê da bê hazîrkîrîna. Kitleyeke wisa ku hewesa xwendîna pirtûkên

Kurdi bike û wan bixwine. B1 ditina min ev kar ji b1 komeleyên Kurdan dibe. Îro l1 her derê Ewrupayê komeleyên kurdan hene, pirr hindik imkan ji d1 destê wan da hene. Divê ku ev komele, ji aliyek va jibo Kurdên nexwendî qursên xwendin û nivisinê vekin, ji aliyek va ji Kurdên ku xwendin û nivisinê dîzanin bihewîsin xwendina pirtûkên Kurdi.

BÊJE Û ŞOLA RIZGARIYA KURDISTANÊ

PIRS : Çawa ku hûn dîzanin, ji destpêka sedsala 20'î heta nuha, tevgera rîzgariya Kurdistanê her ku diçe bilind û firek dibe, b1 ditina we heta nuha şola rîzgari û azadiyê b1 ç1 rengi d1 xebata bêjeyî û hûnerî da ci girtine? J1 vîr şûn da mirov dikare ç1 bike?

BERSIV : Şola rîzgariya Kurdistanê û azadiya gelê Kurd , jibo me Kurdan şola pêşin û girîngtirin e. Tîştêki tabîî ye ku ev şol d1 bêjeya Kurdi û hunerê Kurdi da ciyê pêşin bigire, çawa ku diq1 re ji. Şola rîzgari û azadiyê d1 dewra Xaniyê nemir da ji şoleka girîng bûye. Xani d1 despêka "Mem û Zîn"ê da l1 ser vê şolê h1n parçeyên rûmetbilind nivîsine. Mesela weha gotiye:

"Ez mame d1 hikmeta xwedê da
Kurmanc-1 d1 dewleta dînê da

aya b1 ç1 wechi mane mehrûm
bîlcumle jibo ç1 bûne mehkûm"

Pîştê Xanê ji hozanên wek hacı Qadirê Koyî û Şex Evdîrehmanê Axtepeyî, d1 despêka sedsala 20'î da ji wek Goran û Pîremerd û Evdîrehim Rehmi, her l1 ser vê şolê û l1 ser belengazî û bêkesî û bîndestîya gelê Kurd nivîsine. Ev şol bûye Babetê "Hawar"ê ji. Paşê jib1 helbestên hozanên wek Hejar û Cegerxwîn û Hêmin û wd. dom kirîye. Hozanên Kurd ên nûhati ji her l1 ser vê şolê dînivîsin.

D1 meydana huner da ji em dikarin operaya Kurdi "Dayika Nîştîman" wek numûneyek nişan bidin. Ev opera, sala 1945'an l1 Kurdistanê Rojhilat l1 bajarê Mehabadê hatiye nivîsin û leystin. Hingê Komara Kurd a Mehabadê hatibû sazkarin. D1 operayê da dayikek Kurdistanê temsîl dike. Dayik dil dikeve destê sê keleşan, gelek êş û azar tîn serê wê, belam paşê b1 xebat û xîret û têkoşîna zarûkên xwe j1 dîlîtiyê rîzgar dibe û diq1je azadiyê. Nivîsin û leystina vê operayê ji nişanê me dide ku, dema ku gelê Kurd mecala derxistina dengê xwe dibîne her l1 ser rîzgari û azadiyê diq1re. Lewra şola wî ya pêşin û girîngtirin ew e. Ev şol l1 Kurdistanê jêrin ji bûye babetê çend şanoyan.

Di sa d1 meydana huner da em dibînin ku şola rîzgari û azadiyê van salên dûwayin jibo dengbêjên Kurd ji bûye babet. L1 ser vê şolê gelek marş û helbest û stran j1 aliyê dengbêjên Kurd va hatine gotin û dengên wan ên xweş ketine kasetan, l1 nava gelê Kurd belav bûne. Tesîra van kasetan l1 ser şiyarî û têgîhiştina gelê Kurd gelek çêbûye û çêdibe. Dengbêjên Kurd b1 wan kasetan xîzmeteke pirr mezin û hêja kirine, nuha ji wê xîzmeta xwe didominin. Belam diq1gel vê xîzmeta mezin ji, hînek j1 dengbêjên Kurd dikevîn şaşiyek. Ew şaşî ji ev e ku h1n dengbêjên me stranên Kurdi yêni geli diq1guhêrin, h1n parçeyên welatevîni û şorîşgerî l1 wan zêde dikin. Ev j1 du alîyan ve şaşî ye û -bîla dengbêjên me l1 dilê xwe negirînin -neheqî ye. j1 aliyek va dibe semedê guherîna stranên geli. Çawa ku em hemî dîzanin, stranên geli j1 aliyê gel va b1 sed salan berê hatine çêkirin û belav bûne, j1 gel ra bûne mal. Eger her dengbêjek îro rabe parçena j1 wan derxe û parçena l1 wan zêde b1-

ke û b1 wi awayê guherti wan têxe kasetan û belav bike, hingê stranên me yên geli dê eslê xwe û orijinaliya xwe wînda bîkîn . Ji aliyeki dîn va ji ev awa hunerê Kurdi stawr dihêle, dengbêjan dixwe rîya xêsan, rîya guhartinê. Eger ev awa dom bike, mirov ditirse ku dengbêj û hûnermendên Kurd êdi pêwîst nebinin ku jibo peyda kirina tiştên nû, jibo afirandina parçeyên nû û dewlemendkirinê hunerê Kurdi hişê xwe zêde bişixulînin û serê xwe bêşînin. Ev ji dibe sebebê ku hunerê Kurdi dê di hola vala da bigere û pêşta neçe, nekemile, nîkaribe xwe bigihîne tanga hunerên hevdem. Kesên hunermend, divê ku tiştên heyî biparêzin û tiştên nû çêkin, biafirînin. Hingê huner dewlend dibe, pêşta diçe û dikemile.

Belam di vi babeti da ji kêmayiyeka mezîn û valayiyeka kûr di bêjeya Kurdi da heye. Ew ji ev e ku li ser şola rîzgariya Kurdistanê û azadiya gelê Kurd roman û kurteçirok nehatine nivîsin. Çend pirtûkên serpêhatiyên hatine nivîsin. Wek "Doza Kurdistan" a Zinnar Silopî, "Kurdistan Tarihinde Dersim" a Dr. Nûri Dêrsimî û "Ma Vie de Kurde" a Dr. Nûreddin Zaza. Lê belê, ev ji b1 zîmanên biyani ne. Bê guman ev pirtûk hemî giringin û hêja ne. Belam di viya ku b1 Kurdi bihatina nivîsin. j1 ber ku ne b1 Kurdi ne, tabîi ye ku j1 bêjeya Kurdi nayên tewkirin.

J1 vir şûn da mirov dikare ç1 bike?

B1 ditîna min, dagirtina vê valayiyê û temankirina vê kêmayiyê disa li ser xîret û himmet û xebata nivîskarên Kurd e. Nivîskarên ku j1 destê wan tê, divê ku bala xwe bidin vi babeti û li ser şola rîzgariya Kurdistanê û azadiya gelê Kurd, li ser wan qetliam û êş û azarên nebûyî yên ku dijminên anîne serê gelê Kurd, roman û kurteçirokna binivîsin, wan bûyeran b1 roman û kurteçirokên xwe binin ber çavê xwendoxan.

Em hêvidar in ku hîn nivîskarên weha j1 nava gelê Kurd derkevin. Her weha em hêvidar in ku j1 nava nivîskarên Kurd ên iroyin ji hîn kes bala xwe bidin ser vi babeti û di vê meydanê da ji qelemên xwe bişixulînin, jibo dagirtina vê valayiyê bixebitîn. Yan na, mirov nikare di vi babeti da ji tu bername û proje û plan sererast bike û paşê ji pêkbine.

WERGERANDINA PIRTÛKÊN BIYANÎ

PIRS : B1 ditîna me, iro şoleka bêjeya Kurdi ji, kêmayiya eserên biyani ye di zîmanê Kurdi da. Jibo wergerandina hîn eserên gelên cuda, wek çirok, helbest, serpêhati û romanên, çawa ku em dibînin kareki wisa zêde li ber çavan tune. B1 ditîna we, mirov çawa dikare vê kêmayiyê ji meydanê rake û vê valayiyê dagire?

BERSIV : Li Kurdistanê jêrin û li Îraqê ev çend sal e ku hîn eserên bêjeyî j1 zîmanên biyani yên cure-cure tînan wergerandin bo kurdi. Di nava wan da helbestên Pûşkin, Nazîm Hikmet, û Pablo Nerû da, romana Maksim Gorki "Dayik" û du-sê romanên Yaşar Kemal ji hene. Belam gelek mîxabin ku Kurdên Kurdistanê jorin nîkarin j1 wan mefadar bibin. Lewra ew hemî b1 tipên erebî hatine çapkirin, hema-hema gişt ji hatine wergerandin bo zarê Soranî. Lê b1 zarê Kurmançî û b1 tipên Latîni, eserên bêjeyî yên biyani nehatine wergerandin. Elbet ev kêmayî ye. Bêjeyeka tîkûz, divê ku xwediyê wergeranan be ji.

Lê belê, eger em b1 çaveki rastibin li rewşa xwe ya iroyin temaşê bîkîn, b1 ditîna min em'ê bibînin ku ev, ne şoleka wisa acil e. Beriya ku em dest bavêjin şola wergerana pirtûkên bêjeyî yên biyani, hîn şolên di hene ku divê ku em wan safî bîkîn. Yek j1 wan şolan ev e: Divê ku em berê bêjeya Kurdi b1 xwe pêşta bibin, bike-mîlinin, tîkûz bîkîn, b1 roman û çirok û meselok û kurteçirok û pi

yesan dewlemend bîkîn, binîn rewşeke wisa ku em bîkarîn bêjîn "aha bêjeya me ev e". Eger em rewşa Kurdîstana jorîn bîdîn ber çavê xwe û bî rastîbînî bîfîkîrîn, divê ku em lî xwe bîn mîkurê ku em iro nîkarîn iddiayeka weha bîkîn. Jîmareya pîrtûkên bêjeyî yê Kurdî yê bî tipên Latîni, ez bawer nakim ku jî 50'yi derbas bûbe.

Şoleka dî jî ev e: Çawa ku lî jor jî mîn qal kîr, divê ku em berê kitleyeka xwendoxên bêjeya Kurdî û zîmanê Kurdî pêkbinîn. Kitleyeka wisa ku lî eserên Kurdî yê bêjeyî bigere, wan bievîne û bîxwîne, hinê wan bibe, têhna xwe bide ser wan. Beriya ku em vê şolê safî bîkîn eger eserên biyani bîn wergerandî bo zîmanê Kurdî, ez bawer nakim ku bala gel bîkîşîn. Peyveka pêşîyan a Kurdî weha dibêje: "Her tişt xweşe dî wextê xwe da".

Şoleka dî jî ku safîkîrîna wê pêwîst e, ev e: Wergerandîna pîrtûkên bêjeyî jî zîmanek bo zîmanekî dî, karekî gelek girîng e, pîspori dîxwaze, Kesê ku vî kari bîke, divê ku bî herdu zîmanan jî pîrr baş bîzane, jî herdu zîmanan ra jî fermanrewa be. Ev jî ne bese. Divê ku bêjezan be, bîkare bî awa û şîweyekî bêjeyî eseran wergerîne. Eger em Kurdên Kurdîstana jorîn bîdîn ber çavê xwe dibê ku çend kes jî wan bîkarîn eserna jî Tîrkî wergerînî Kurdî. Belam kesên ku bîkarîn mesela jî Înglîzî, Fransîzî, Almanî, Rûsî, Îtalî eser wergerînî, mîrov nabîne. Yanî pîsporekî wergerandîna eseran jî wan zîmanan, ku zîmanên bêjeyî sereke ne lî cihanê, hê jî nava me derneketîne.

Dema ku wergêrên me yê weha bigîhin û xwendoxên me jî gurr bîbîn, hingê pêwîst e ku eserên biyani bîn wergerandî û jî xwendoxê Kurdî ra bîn pêşkêşkîrîn, bêjeya Kurdî bî wan dewlemend bibe û bixemle.

XEBATA BÊJEYÎ LÎ DERÊ WELÊT

PIRS : Ev çend sal e ku lî derê welêt xebata bêjeyî, hunerî û çandeyî hîn bî hîn pêşta dîçe. Jîbo meşandîna van karan bî awayekî rast, mîrov çawa dikare têkeve xebateka nû û vê xebata nuhayîn bî tewîreki baştir bî rê ve bibe?

BERSÎV : Belê, dî van salên dûwayîn da lî derê welêt xebata bêjeyî, hunerî û çandeyî tê kîrîn, hîn bî hîn jî pêşta dîçe. Ez bawer nakim ku dî vî babetî da pêwîst be ku mîrov têkeve xebateka nû. Lewra ev xebata nuhayîn bî xwe nû ye û mîrov dikare bêje ku hêj despêk e. Bî ditîna mîn, dî şuna ku mîrov lî ser têtetîna xebateka nû bîfîkîre, mîrov bîfîkîre û bîxebite ku vê xebata iroyîn gurrtîr bîke, jî xeletî û şaşîyan paqîj bîke, yanî bî awa û tewîreki baştir û têtêkûztîr bîmeşîne çêtîr e. Ev jî lî ser xîret û hêgîni û berpîrsîyariya nîviskar û bêjezan û hunermendan e.

KOVARA "JÎN" DÎ ÇAPÊ DA YE

PIRS : Wek nîviskarekî Kurdî, we çî xebat daye ber xwe? Gelê hun dîkarîn lî ser xebata xwe xwendoxên kovara "Roja Nû" ronî bîkîn.

BERSÎV : Pîştê ku ez hatim Swêd, pîrraniya xebata mîn heta pa yîza parîni lî ser kovara "Jîn" bû. Ev xebat payîza parîni, yanî pa yîza sala 1983'yan temam bû. Kovara "Jîn" dî salên 1918 - 1919'an da lî stanbolê bî Kurdî û Tîrkî derketîye û bî tipên Erebi hatiye çapîrîn. 25 jîmare derketîye, paşê hatiye girtîni. Mîn her 25 jîmareyên kovarê wergerandî tipên Latîni û lî cîyên pêwîst jî mîn jêrenot nîvisîn. Her weha, jîbo nasandîna kovara "Jîn" û nasandîna tevgera azadîxwazîya Kurdîstanê ya wê demê mîn pêşkêşîyek bî Kurdî nîvisî û wergerandî zîmanê Tîrkî. Kovara "Jîn" dê dî pênc cildan da jî nû va bê çapîrîn. Dî her cîldekî da dê pênc jîmareyên kovarê, hem wergeranên bî tipên Latîni hem jî orîjînalên bî

tipên erebi dê ci bigırın- Cildê pêşin nuha dı çapê da ye, ez hêvidar ım ku heta dûwayiya salê derkeve. Lı gora bernama ku mın amade kiriye, herçar cildên dın ji heta payıza 1986'andê derkevin.

Jı bıl kovara "Jin" rêza meselokên lawıran ji dı destê mın da hebû. Jı vê rêzê heta nuha sê pirtûk derketine. Ew ji " Mir Zoro"

" Gurê Bılûrvan" û "Kêz xatûn"ın. Pirtûka çaran, ku navê wê "Serketina Mışkan"e, nuha dı çapê da ye û payıza hati dê derkeve. Mın pirtûka pêncan a vê rêze ji tamam kır, ev'ê ji dı 1985'da dê bê weşandin. Bı vi awayi ev rêz dibe pênc pirtûk.

Dı bernama xebata mın a hati da, wergerandina kovarên "Kurdistan", "Rojî Kurd", "Hetawî Kurd" û disa "Kurdistan" heye. Ez dıxwazım wan kovaran ji wek "Jin"ê ji tipên Erebi wergerinım tipên Latini û ji nûva çap bıkım. Eger hın şolên ne dı hesab da, neqewi mın û hın alûziyên nediti dernekevin, ez hêvidar ım ku heta sala 1990'i ez'ê van kovaran hemi tamam bıkım û hemi dê bên weşandin. Xeyn jı van kovaran amadekirina ferhengek ji dı bernama mın da he ye. Bı rasti mın sala 1979'an dest bı wê kiriye. Belam heta nuha xebata lı ser ferhengê gelek giran meşiyaye. Lewra, jı ber xebata lı ser "Jin"ê û meselokên lawıran, mın nedikari ez zêde wext ji xebata lı ser ferhengê ra veqetinım. Ez hêvidar ım ku jı despêka sala hati pê va ez'e bıkarım lı ser wê hinek zêdetır bıxebıtım û heta sala 1990'i wê ji tamam bıkım.

Dı bernama mın da nivisina çend pirtûkên çirokan û kurteçirokan ji heye. Her weha, xebata lı ser "Diwan"a hozan û birbirê Kurd ê nemır Melayê Cıziri ji beşek ji bernama mın e. Ez dıxwazım ku wê ji, jı tipên Erebi wergerinım tipên Latini û çap bıkım. Dı salên 1960'an da ez du sal lı ser "Diwan"ê xebıtibûm û mın ew wergerandibû tipên Latini, belam mın imkana çapkırına wê neditibû. Dema ku polêsên Tırkan avêtın ser mala mın ew ji digel gelek pirtûkên mın û xebatên mın girtın û bırın. Bı wi awayi xebata mın a du salan tewş çû. Belam destê dewleta Tırkan nagije Ewropayê. Ez hêvidar ım ku ez'ê dı pêşedemê da "Diwan'a Melayê Cıziri ku dı bê jeya Kurdi da tu eserek heta nuha negihaye tenga wê, wergerinım tipên Latini û çap bıkım.

Çawa ku hun dızanın, mın lı Tırkiyê "Memû Zin"a Xaniyê nemır ji çap kırıbû. Ez dıxwazım ku careke di ji lı ser wê bıxebıtım û ji nû va çap bıkım. Mın "Şerefname" ji lı Tırkiyê wergerandibû Tırki û çap kırıbû. Eger ez mecal û fersend bıbinım, ez dıxwazım lı ser wê ji careke dın bıxebıtım û wê wergerinım Kurdi û çap bıkım. Yek jı daxwazên mın ji amadekirina rêzımaneke Kurdi ye.

ferhengok

Abûri	: Ekonomik	Misêwa	: Sürekli olarak
Afirandın	: Yaratmak	Nasandın	: Tanıtmak
Aha	: İşte(Dikkat çekmek için)	Nasin	: Tanımak
Aya	: Acaba(Soru edatı)	Nuhayin	: Şimdiki, Şimdiki zamana ait olan
Azar	: Eziyet, İşkence	Pevek	: Cümle , Tümce
Babet	: Konu	Peyvik	: Sözcük, Kelime
Bername	: Program	Pêkanin	: 1- Uygulamak 2- Oluşturmak
Bêje	: Edebiyat	Pêkhatın	: Oluşmak
Bêjeyi	: Edebi, Edebiyatla ilgili	Pêşedem	: Gelecek zaman,İstikbal, gelecek
Bêjezan	: Edebiyatçı	Pışaftın	: Assimile etmek
Bingehok	: Kural, Kaide	Rastibin	: Gerçekçi olan kimse
Bızav	: İhtilal	Rastibini	: Gerçekçilik, Gerçekçi olma
Bilcumle	: Tümüyle, Tamamen	Ravadan	: Göstermek
Birbır	: Düşünür, Filozof	Semed	: Neden, Etmen, Faktör
Bûyer	: Olay	Sererastkırın	: Düzenlemek
Cıvaki	: Sosyal	Serwexti	: Kavrama, Bilinçlenme
Çande	: Kültür	Stawr	: Kısır, Verimsiz
Çandeyi	: Kültürel, Kültürle ilgili	Şano	: Tiyatro
Çırûsk	: Kıvılcım	Şiwe	: Yöntem,metod,üslub
Çıvanok	: Tekerleme	Şol	: Mesele Sorun
Dengbêj	: Ses sanatçısı	Tavıl	: Hemen,çabucak
Dûznıvisar:	Düz yazı	Taybeti	: Özel, özgü
Evandın	: Sevmek	Teng	: Düzey, seviye(sözcükteki "t" ince okunur)
Evin	: Sevgi	Tepel	: Zirve, doruk
Fermanrewa:	Egemen, Hakim	Tevger	: Hareket
Fersend	: Fırsat	Tewır	: Çeşit
Geli	: 1- Uzun ve dar vadi, 2- Hal-ka ait olan,Halka ilişkin (Röportajdaki anlamı budur)	Têdayi	: İçerik
Gewre	: Büyük	Têhn	: Isı, hararet
Hevdem	: Çağdaş	Têhdana xwe	
Hewısandın:	Özendirmek,Teşvik etmek	l1 ser tıştek:	Bir şeye ısınmak,ona ilgi duyup alışmak, onsuz edememek
Heyi	: Var olan, Mevcut	Têkûz	: Mükemmel, eksiksiz
Hêgin	: Kabiliyetli, Yetenekli	Têwkırın	: Saymak, hesaba katmak, addetmek
Hêgini	: Kabiliyetli olma, Yeteneklilik	Tıştanok	: Bilmece, bulmaca
Hêsanı	: Kolaylık	Tore	: Gelenek, görenek,anane
Hêzdan	: Uğraşmak, Uğraş vermek, Güç harcamak	Toreyi	: Geleneksel, geleneklere ilişkin
Hingê	: O zaman	Wech	: Neden,sebeb
Hola vala	: Kısır döngü(Terim olarak)	Welatevin	: Yurtsever
Hozan	: Şair, Şiir yazar kimse	Welatevini	: Yurtseverlik
Huner	: Sanat	Wergeran	: Çeviri,bir dilden başka bir dile çevrilmiş olan kitap ya da yazı vb.
Hunermend	: Sanatçı	Wergerandın	: 1- Devirmek.2- çevirmek, bir dilden başka bir dile çeviri yapmak(Röportajdaki anlamı budur)
İroyin	: Bugünkü, günümüze ait olan	Werger	: Çevirmen,çeviri yapan kimse
Jimare	: Sayı, Adet	Xasma	: Özellikle,bilhassa
Kemilandın:	Geliştirmek, Olgunlaştırmak	Xwendox	: Okuyucu,okumayı alışkanlık haline getirmiş kimse
Kemilın	: Gelişmek, Olgunlaşmak		
Komar	: Cumhuriyet		
Kurdinıvis:	Kürtçe yazar kimse		
Kurteçirok:	Kısa öykü, Kısa hikaye		
Lewra	: Çünkü		
Mecal	: Fırsat		
Mefa	: Yarar		
Mefadar	: Yararlanan kimse		
Mefadarbûn:	Yararlanmak		
Mêj	: Eski zaman		
Mıkur	: İtiraf		
Mıkurhatın			
(L1 xwe)	: İtiraf etmek		
Mırari	: İnci		

50 SALIYA

Kongra Kurdnasiyê ya Pêşin

TOSINÊ REŞÎT

Şoreşa Oktobrê ya mezin tevi gelê Urîseteyê bîndest usa ji bo kurda azadi ani. Bona pêşveçûna gelên rîzgarbûyi pîrseke sereke ji hîldana nêzani û nexwenditîyê bû. Lema ji pêşyê ser bîngeha ti pên Ermeni sala 1921ê, peyra ji ser himê tipên Latini sala 1929^T an elifba kurdi tê sazîrînê. Bî vê elifbayê rojnama "Riya Teze" tê weşandinê, pirtûk çap dibin. Gundê kurda da dibistanên netewî têne vekîrînê, zanyar dest bî berevkîrîna folklorê kurdi dîkîn, lî hîn bajarên Yekîtîya Sovyetê da karê lêgerîna dirok, edebiyat, ra bûn-rûniştandina gelê kurd hê geş dibe.

Lê çiqas kar gelek tê kîrînê ji, ewqas lî ser lêkolanîna tewayî û kûr pîrsên nû pêşta tîn. Lema ji 9'ê meha Tîrmehê sala 1934' a kurdnas û zanayên Sovyet, bo kongra kurdnasiyê ya pêşin Erivanê civîyan.

Xên ji nûnerên Ermenistanê usa ji gelek heval Moskovayê, Lenîn gradê, Tîblîsê, Bakûyê û Aşxabadê hatin û di kongrêda amade bûn. Kongre, di mala çandî a Erivanê da pêkhat. Çawa rojnamên wê demê dînvîsinîn, qesra kongrê bî sloganê kurdi, Ermeni û ûrîsî xemlî bû, sîvderê da temaşegêha çanda kurdi vekîribû.

Serokê komara Ermenistanê bî aktîvî tevi kongrê dibin û kongrê serokê Komîtêya Navbeynîya Karker ya Ermenistanê Sergo Martikyan vedîke. Ew dibêje weki giyana (ruhê) gelê kurd yê hînantînê (efrandariyê) bî sed salan bîndest bûye. Ev giyana bî saya serê siyasetê Lenin ya netewî lî Yekîtîya Sovyet iro geş dibe û pêşta diçe. Nûnerên rewşenbîrên kurdan, lî kongrê bo rê û dirbên pêşvaçûn û serketînen nû civîya bûn.

Nav serokatiya kongrê da tevi nûnerên hukumeta Ermenistanê Martikyan, Paştuyan, Karînyan usa ji Erebê Şemo, Qanadê Kurdo, Hecîyê Cîndî, Ahmedê Mirazî, prof. Panîsîdî, prof. Çobanzade, Eli Mamedov û yê mayî tîn bîjartînen.

Bî navê komîtêya navbendî ya partî komunist ya Ermenistanê serokê para çand û propagandayê Arîsyân, kongrê sîlav dîke û gotara bî sernîvîsa "Şoreşa Oktobrê û pêşvaçûyîna çanda netewî nava karker û gundîyên kurda" dîxwîne.

Asîstanê seksiyona kurdi ya Enstituta Dîroka Çandî Hecîyê Cîndî bî zîmanê kurdi derheqa karê seksiyonê di warê berevkîrîna folklorê, pêkanîna peyvên nû û karên çapkîrînê da dîaxîfe. Berpîr siyarê rojnama "Riya Teze" Cerdoyê Genco, derheqa rojnamê da gîlî dîke û dibêje, weki "Riya Teze" bûye dostekî baş bo xebatkarên . Derheqa çapkîrîna edebiyata kurdi da Casîmê Celîl pêşta tîn. Ew di de kîvşê, weki sal bî sal hejmarê pirtûkên kurdi yê çapbûyî zêde dibe. Çawa tîn zanî sala 1929'an da du(2) pirtûkên kurdi çap dibin, sala 1933'an da pistudu(22) pirtûk tîn çapkîrîn, lî nava 6 mehên sala 1934'an da 25 pirtûkên kurdi dîgîhêjî destên xwendevanên. Sîloyê Xudo jî navça Ertîkê, derheqa lêzkîrîna berevkîrîna folklorê kurdi da dîaxîfe. Ew di gotara xwe da dibêje ku, pêwîste zîmanê rojnama "Riya Teze" jî bê zelalkîrîn. Nîvîskar Ahmedê Mirazî jî navê kurde komara Gurcîstanê pêşda tîn û derheqa destanînen xebatkarên kurd da gîlî dîke. Ew usa jî derheqa berevkîrîn û çapkîrîna folklorê kurda ya sazbandîyê da dîaxîfe û gerek em bî tay-

beti l1 ser vê pîrsê bîsekînin, nîmûnên paqîj û b1 reneki netewî bijbêrî dîbêje. J1 Azerbeycanê Şaxsuvarov derheqa pêşvaçûyîna d1 bîstanen kurdi da dipeyive.

J1 navê Komita Elifba nû Erebe Şemo dipeyive. Ew nava gotara xwe da l1 ser Rêzîmana Zîmanê Kurdi (ya prof. Xaçaturyan amade kirîye) dîsekîne û kêmasiyên wê tine ber çavan. Disa ew usa dîde kîvêşê ku, hînek pîrtûkên çap dîbîn, pîr sistîn û d1 warê edebî da gelek paşda mane. Eminê Evdal derheqa edebiyata zarokan da dipeyive.

Paşê sîlavname tên xwendîne: Nav wana da nûnerê komara Turkmenistanê Veliev, serokê para çandî û propagandayê ser navê Komita Pîştakavkazyayê Partiya Komunist Bediya, dewsgirtiyê prezidentê fîlyala pîştakavkazyayê Akademiya Yekitiya Sovyetêye Zanyarê Pizumyan, berpîrsiyarê rojname "Zarya Vostoka" Grigoryan û yêd mayîn.

Prof. Açaryan û prof. Xapansyan derheqa, pêkanîna yekitiya zîmanê kurdi yê edebî da dîaxîfîn.

Qanadê Kurdo derheqa bîngeha rêzîmana kurdi da dipeyive, pey gotara wî prof. Manandyan, prof. Kalantar, Vilçevski, Rostapçîn, Çerkezê Beko l1 ser vê pîrsê baweriyên (dîtinên) xwe diyarî hevdu dîkîn.

L1 sîlavname Komîteya Navbeynîya Partiya Komunîsta Yekitiya Sovyetê da, taybetî l1 ser pêştavçûyîna kurdên Sovyetê tê sekînan-dîn. Tenê l1 komara Pîştakavkazê 1933-34'an da 56 pîrtûkên kurdi çap bûne. 88 dîbîstanên kurdi kar dîkîn. L1 Erivanê rojname "Riya Teze" çap dibe, xwendînxana Pîştakavkazê kurdi kar dîke û j1 bo d1 bîstanên kurdi kadroyan amade dîke.

14'e Tîrmehê kongra kurdnasiyê karê xwe ser hevda anî. L1 ser 4 pîrsên serekê hat sekînan-dîn:

- 1- Sazkîrîna zîmanê kurdi yê edebî.
- 2- Rastnîvisar û elifba kurdi.
- 3- Rêzîmana kurdi.
- 4- Çêkîrîna peyvên nû.

Bîryara kongrê da, d1 warê bîngeha zîmanê edebî da, zîmanê kurdên Ermenistanê hat naskîrîn. Derheqa sazkîrîna merkeza kurdnasiyê û spartîna komita elifba nû da bîryar hate girtîn. Disa bîryar hat girtîn ku, kongra kurdnasiyê ya duwemîn sala 1935'an da l1 bajarê Bakuyê derbazkîn, l1 Universîta Erivanê kursîya kurdnasiyê vekîn, bo berevkîrîna folklorê kurdi lêzkîn.

L1 kongrê, j1 bo pêkanîna rêzîmana kurdi zanyarî û bo rêzîmana dîbîstanan komek tê hîlbîjartîn, Nava vê komê da Xaçaturyan, Erebe Şemo, Vilçevski, Qanatê Kurdo, Pehlevî, Heciyê Cîndî û Sûkerman cih dîgrîn.

Kongrê xebatek bo zanîngeha Moskovayê û Leningradê pêwîst dît; wekî lêkolînek fîreh û lez l1 ser dîroka gelê kurd bê çêkîrîn û nîvîştokên dîroka gelê kurd bîn çapkîrîn.

Îro d1 ser kongra kurdnasiyê ya pêşîn ra 50 sal derbaz bûne. P1 raniya bîryarên vê kongrê b1 rûsîpîti hatîne pêkanîne. Kurdnasê, Sovyet L1 Moskovayê, Leningradê, Erivanê, Tîblîsê, Taşkentê û bajarên mayîn b1 serfîrazi b1 pîrsên dîrok, edebiyat û çanda kurdi va mijûl dîbîn.

Îro kurdnasiya Sovyetê gihîştîye merhaleke bîlînd û destanîne, wê j1 dervayê sinorên welatê ma j1 tên naskîrîne.

EREB ŞAMILOV

Çawa tê zanin Ereb Şamilov 5 sal berê çû dîlovaniya xwe. Ev lêgerina jî bo biranina "BAVÊ ROMANÊN KURDÎ" hatiye amadekirin.

ROHAT

Nivîskar, zîmanzan û himdarê nivisandina romanên kurdi Ereb Şamilov, di sala 1897'an da jî diya xwe bûye. Ew li hêla bajarê Qersê, li nehiya Susûzê hatiye dîne. Ew, zaroktiya xwe li wir derbaz dîke. Zaroktiya wî jî, wek gelek zarokên kurd, di nav belengazi, xîzani û hejarîke mezûn da dibuhure. Jî alîkî da kar dîke û jî aliyê din da ew diçe dibistanê. Ew şivani, berxvanîyê dîke û paşê li ser rîya hesûn dibe karker.

Di nav van salan da Ereb Şamilov, jî alîkî da xwe davêje nav a girê şoreşa Oktobrê û bi dizîkava nav karkeran da dimîne, wan hişyar dîke û bi wan va dibe yek. Jî ber van karên xwe, ew di sala 1918'an da dibe endamê Partiya Komînist Lî Sovyetîstanê û li hemberî kesên dijî şoreşê, bi wan ra şer dîke. Bi vî tehrî ew jî bo serketina şoreşê dibe camêreki bawermend, zîrek û dil bi şewat.

Ereb Şamilov gelek salan li Ermenîstanê û Gurcîstanê dimîne. Ew jî bo ortêhîlanîna nezaniyê, bir-baweriyên feodal û jî bo pêşketina şoreşê di nav kurdan da kar dîke û şev-rojên xwe di vê rê da dibuhurine. Bi kurtî, ew di vê rê da dibe peya, nefer û xêrxwazeki bawermend.

Pîşpor, zane û nivîskarê navdar Ereb Şamilov paşî qedandina xwendina bilind, ew, di nav salên 1931-1937'an da, li Leningradê dersên zîmanê kurdi dîde. Li ber destê wî gelek şagirt, xwendekar û pêşekzanên jêhati xwe dîghînin.

Paşê di nav salên dûr û dirêj da, jî ber karên wî hukmeta Sovyet xelatên bi navê "ALA SOR" û "DOSTIYA GELAN" diyari vî lawê kurd dîke.

Şamilov, di sala 1978'an da, jî me veqetîya û çû dîlovaniya xwe. Mîrîna wî bû dîlopeke ava sar, li ser dilê bi hezaran xwendevanên wî reşîya.

Ereb Şamilov, xên jî karên li ser zîman, dirok, sosyoloji û çanda kurdi, jî me ra 4 romanên jî hev xwestîr hişt. Ev romanan iro sêtaça edebîya me tînen hesabandin. Di vê nivîsara xwe da, emê li ser van romanên Ereb Şamilov bîsekînin û emê "Bavê Romanên kurdi" jî xwendevanan ra bîdin naskirin.

* * *

Jî ber çî Ereb Şamilov himdar û bavê romanên kurdiye? Jî ber ku heta nîveke sedsaliya 20'an, bi destê nivîskareki kurd û bi kurdi romaneke edebî nehatîbû nivîsandin. Ev yeka valahîke berbîçav bû, di nav edebiyata me da. Şamilov ev rê vekir û paşê di vê rê da çend peyketiyên wî gihîştin. Bi vî tehrî, nivîsandina romanên kurdi, di nav edebiyata kurdi bû, şop û rêçêke nûvekirî. Paşê çend romanên hêja, jî aliyê nivîskarên kurdan da hatin nivîsandin wek Heciyê Cîndî(1). Eliyê Evdîlrehman(2) û Sehidê Îbo(3), van nivîskaran efrandinên nû raberi xwendevanên xwe kirin.

Peyvoka "roman" jî zîmanê frensi hatiye û paşê ketiye nav gelek zîmanên cihanê. Roman çiye? Roman bî firehî û bî kûrayî nivîsandîna hîn bûyerên bî hevra girêdayî, dî nav demekê da, serpêhatiya van bûyeran raberi me dîke. Jî ber vê yekê jî, nivîsandîna romanên edebî karekî hunerî torevaniye.

Hejmara romanên kurdi pîr kêmin. Ev kara jî, iro ber nivîskarên kurdan sekîniye. Dema em lê dînhêrîn, hîn nivîskarên biyani, lî ser kurdan, jî kurdan zêtîr roman nivîsîne, wek nivîskarê Elman Karl May(4), nivîskarê Înglîz James Aldridge(5), nivîskarê Ezerî M.S. Ordubadî(6) û nivîskarê Tirk Omer Polat(7). Dî hejmareke kovara "Roja Nû" da lî ser vê pîrsê hatîbû seknandî(8).

Carîna jî, hîn nivîskarên kurd, ne bî zîmanê kurdi, bî hîn zîmanên biyani va ceribandîne û bî van zîmanan va efrandînen xwe nivîsîne, wek Sadîk Cûbek- bî Farîsî(9), Mahmut Baksî-bî Tirkî (10) û Bavê Nazê- bî Erebi, paşê bî Rûsî(11). Nivîsandîna van romanan bî zîmanê biyani, jî ber tûjbûn û giraniya zordestiyên politikî. Hêzên kolonyalist ne tenê roman, bî nivîsandîna zîmanê kurdi va her tîşt lî Kurdîstanê qedexekirîne.

Ereb Şamilov, bî romanên xwe va panorameke fireh lî ser kurdan dî rojên bihuri da, lî ber me radixe. Her romaneke wî da, du pencere hene. Jî pencerekê da pencên rojên reş, rojên tîrş - tal û pencên rojên hejariyê xuya dibîn. Jî pencera dîn da jî, tirêjên, rojên serbestiyê, dîlşahiye û tîrejên rojên felatê dîçûrusîn, dîbîriqîn. Ev dubendî(tezat) dî romanên wî da pîr xurtîn. Rewşa Kurdistanê, dî çarçeva politik, aborî û civakî da, lî her romaneke Ereb Şamilov da pîr ronî û zelal jî me ra xuya dibe. Bî kurtî her romaneke wî neynikeke, mirov têda xwe dîghîne kûraya sedsalan. Jî aliyê dîn da, dî warê folklor, çand, dirok û zîmanê kurdi da, her romaneke Şamilov bî serê xwe defineke hinbûn û zanîneye.

Romana pêşîn "ŞIVANÊ KURD" dî sala 1935'an da lî Erivanê çapbû. Paşê wek çapên rûsî û gurcî derketîn. Dî sala 1978'an da jî, lî Îstebolê bî zîmanên kûrdî-tirkî, du zîmanan va hat çapkirin (12).

Ev romana, jî hersê romanên dîn, jî alîkî da cuda dibe, jî ber ku, dî vê romanê da serpêhatiya jiyîna nivîskar bî xwe naveroka romanê bî firehî pêk aniye. Romana Şivanê Kurd her çiqas jî, lî ser jiyîna nivîskar bibe jî, lê disa jî folklorî kurdan, deb-aborîya kurdên wê demê, rewşa politik lî navçê, bî rastî nivîskar bî navê xwe, serpêhatiya gelê kurd dî romanê da xwestiyê nişan bide û gihîştîye serfiraziyê jî. Serpêhatiya mêrxasê romanê û rewşa kurdan dî romanê da, mirov jî hev nîkare bide cudakirîn.

Romana Şivanê Kurd dî sala 1959'an da jî lî Erivanê bî navê "BERBANG" carke dîn çap dibe. Berî mirîna Ereb Şemo, ev romana bî romanên "Jiyîna Bextewar" û "Hopo" va, dî nav berevokeka mezîn da cih digrîn û jî nû va çap dibe(13).

Dî nav herçar romanên Ereb Şamilov da, romana "DIMDIM" cîheki bî taybetî digre. jî ber ku, ew dewra bûyerên romanê têda derbaz dibîn, angorî romanên dîn, pîr kevne û ev roman bî rastî jî, romaneke dirokiye. Çawa tê zanîn, hîn rûpelên diroka Kurdîstanê hên baş nayên zanîn, jî ber ronîkirîna van dewrên tarî, ev romaneke pîr kêrhatiyê.

Çawa tê zanîn paşî şerê Çaldîran, Kurdîstan dî navbera Împaratoriya Osmanî û Farîsî da dibe du beşan. Bî girêdana peymanî Qasrî-Şîrî(1639) va erdê Kurdîstanê vê carê bî resmî tê zevtkirîn. Dî nav vê rewşa dijwar û çetin da zordestiyên lî ser gelê Kurd hîn jî zêtîr dibîn. Lî hemberî vê zordestiyê gelê Kurd bêdeng namîne û serê xwe hiltîne. Bî pêşengiya xanê Lepzêrî(Carîna dibê-

jîn Xanê dest an ji çepzêrin) vê carê lî dijî ordiyên Şah Abbas 2'an, gelê kurd dest bî şer dîke. Mêrxasê romanê, dî romana "DIM-DIM" da Xanê Lepzêrine, ew kurdan dora xwe berev dîke, ew paşê pîr xurt dibe. Bî pêşengiya Xanê Lepzêrin gelê kurd lî dora kela Dîmdîmê(Lî Kurdistanîna Îran) bî mêrani ber xwe dide. Ordîyên kurdan pîr caran zora farîsan dîbin.

Lê ordîyên Farîsan bî xayînî rê û ava kela Dîmdîmê dîbirin, kurdên ku kelê da dimîn, bî mehan ti - birçi berxwe dîdîn. Paşê, jî ber ku nekevî destê dijîn, hemû mêr-jîn, kal-pîr xwe darda dîkîn, dişewitîn û xwe nadîn destê dijîn. Dema ordîyên Farîsan dîkevîne nav kelê, cendekê keç-bûkên xwedardakîrî, cendekê dî navêgîr da şewîti-kîzîrî, ew dîbin, bî rastî tu kesekî zêndî namîne. Ordîyên Farîs vê carê destvala, pîr-poşman vedigerî mala xwe. Lê serokê ordîyên Farîs bersivê, jî şah Abbas ra û dibêje: " Mî hemû kurd kuştî, qîrkîrî, jî wana tu kesek nehişt". Ew bî vî tehîrî raste-rast derewan dîke.

Ev romana mêrxasîyê, berxwedan û azadîyê, dî nav edebiyata Kurdî da, ciheki hêja dîgre(14). Dî sala 1984'an da jî, ev roman lî Swêd dî nav weşanên "Roja Nû" da çap bû.

Bî nivîsandîna romana "Dîmdîm" va Erebb Şamilov gaveke hî jî fîreh û pêt avêtiye. Hevgîrêdana bûyeran, hîlbîjartîna mêrxasan, danaskîrîna(Tasfîr) xurt, bî taybetî danaskîrîna kela Dîmdîmê, dem û dezgên wê, jîyîna hundîrê wê, jî aliyê nivîskar da bî jêhatî hatîye pêkanî. Bî kurtî nivîsandîna vê romanê va Erebb Şamilov pîr pêşkîtiye û gîhiştîye serfîrazîke mezin.

Romana sêwemî "Jîyîna bextewar", Erebb Şamilov çawa dî pêşgotîna wê da jî diyar dîke, wekî wî ev romana, paşî xebateke dîr û dirêj dî nav çar salan da qedandîye(15).

Dî vê romanê da serpêhatîya Kurdên koçer-rêwî cîh gîrtîye. Jî ber zordestîyên gîran hî kurdan, lî Tîrkiyê(Romê) çawa erdê kalbavên xwe hiştîne, derketîne serê rê-dîrban û ber bî Ūrîsetê herî kîne, romanê da serpêhatîya van kurdan heye. Paşê van kurdana, dî nav Şoreşa Oktobêrê, dî nav jîyîna sosyalîst û berxwedana gelên sovyet lî dijî êrişkarên Hitler da çawa cîh gîrtîne, hemû ev perîyodana bî hevra hatîne gîredan û naveroka romanê pêk anîne.

Dî romanê da zordestî-serbestî, neheqî-wekhevî, belengazî-dîlşahî, bî kurtî hemû tehrên jîyînê yê baş û nebaş du hev rêz bûne.

Romana dawîn "HOPO" jî tenê romana rojên qenc, rojên xweş û romana rojên dîlşaye(16). Jî ber ku, hemû bûyerên vê romanê, jî hemû tehrên zordestîyên dîr, dî bî baskê sazumanêke sosyalîst da derbaz dibe. Despêkîrîna jîyîneke nû, jîyîna bî hevra, dî nav kolxozan da, guhastîna mîrovan, ketîna maşînan lî nav kurdan, şkandîna bîr-bawerîyên pûç-vala, pêştîçûyîna dostîyê û jî şabûnê fîrîna mîrovên dîlşa, dî vê romanê da, dî nav hevda cîh gîrtîne.

Hêjabûna van herçar romanên jî ku tê? Bêşik û bê guman, eva ye ka bî pîsporiya nivîskarê romanên va gîrêdayîye..

Erebb Şamilov bî dirêjahîya salan, jî alîkî da lî Kurdistanê maye, kurd baş naskîrîne, derd-êş û psîkologîya(rûhiyet) wan rînd jê derxîstîye. Dî nav merc-hoyên kolonyalîst da jana gelê kurd bî çavên xwe va dîtiye. jî aliyê dî, wî welatekî sosyalîst da jî, jîyîna xwe ajotîye. Dî navbera du cîhan û du sistemên cuda Erebb Şemogelek salên xwe derbazkîrîye. Vê yekê pîr tecrûbe gîhandîne wî. Jî aliyê dî, zanebûna pîr zîmanan jî, deriyên nû lî pêşîya nivîskarê bî nav û deng vekîrîye. Xên jî zîmanê Kurdî, Tîrkî, Rûsî, Ermenî haya wî jî gelek zîmanên mayîn jî hebû.

Ereb Şamilov zane û ronakbireki pîr hîşyar bû, lî cihanê, lî navçê û lî Kurdîstanê çî dîqewêmi, wi roj bî roj ev yekana berçav dîkîrîn. Bî kurtî Erebb Şamilov xudanê felsefêke kûr bû. Bî rasti hêjabûna romanên wi, bî şaxsiyeta wi va pîr girêdayine. Jî hevde-ranîna (analiz) bûyeran, nêzîkihevîrîna (sentez) tîştan û lî hem-berîhevîrîna (contration) bûyeran da ew xudanê ceribandînen bî sa-lan bû.

Wi dostaneti û dijminatiya navbera gelên navçê, baş jî hev de-raniye. Gelê kurd û bî taybetî ordiya belengazan pêwîste piştî xwe bîspêre kîjan hêzan û kîjan hêzan bîde pêşberî xwe, wi ev pîr sa dî romanên xwe da baş nîtirandiye. Wek van pîrsan, gelek pîr-sên dî jî guhdariya nivîskar pîr kîşandiye ser xwe.

Hîmdar û bavê romanên kurdi iro dî nav me da tûneye, lê iro romanên wi lî ser destê bî hezaran kesan da digerin û navê wi dî kerîki dilê gelê kurd da ciheki germtîr girtiye. Paşî mîrîna wi, salekê şûnda hevalê wi, Heciyê Cîndî vê yekê xweş diyar dîke û dî bêje: "Lê efrandinên wi mane nemîrî û bî wana va girêdayî, navê wi yê hezkîrî wê hertîm dî dilê me da bîmine"(17).

Ereb Şamilov ne tenê lî Yekîtiya Sovyetan û wusan jî lî gelek welatên cihanê iro navê wi tê zanîn. Dema ew çû dîlovaniya xwe, dengê mîrîna wi, zû dî nav gel da belav bû, gelek rojname û kovaran ser wi nivîsin.

Dîlşewatiya Erebb Şamilov lî ser Kurdîstaneke azad, demokratîk û sosyalîst pîr xurt bû. Ew hertîm çavneîrî, bendewar û hêviya van rojên dîlşa maye. Ew vê dîlşewatiya xwe dî rasthatîneke xwe da xweş diyar dîke! Apê Erebb em heta ber derî rê kîrîn. Bî dîlgîrani sîlav lî me kîr. Berî ku dergeh lî me bigre, dîsa got: Jî Kurdên Romê ra sîlavên mîn bêje, mêrên çê bîn, çê bîxebîtîn, mîlletê xwe jî koletiyê xelas bîkîn"(18).

ÇAVKANİYÊN KÊRHATÎ

- (1)- Hewarî- Heciyê Cîndî, 1967- Erivan
- (2)- Xatê xanîm- 1959, Dê- 1965, Gundê Mêrxasa- 1968 Eliyê Ev dîlrehman, Erivan
- (3)- Kurdên Rêwî- Şehîdê Îbo, 1981, Erivan
- (4)- Durchs Wilde Kurdistan- Karl Max, 1892, Bamberg
- (5)- Mockery in Arms- James Aldridge, 1974, London
- (6)- Dumanlı Tebriz- M.S. Ordubatî, Tebriz
- (7)- Mahmudî ile Hazel, 1973, Saragöl, 1974, Dilan, 1976, Ömer Polat, İstanbul
- (8)- Pîrsa Kurdan dî nav Edebiyata Tîrkan da "kovara Roja Nû" 1-1983, Stockholm, Rohat
- (9)- Mêrê Madam Ahûyê- Sadîk Cûbek, Îran
- (10)- Mezra Botan, Mahmut Baksî, 1968, Tîrkiye, Hêlin, Mahmut Baksî, 1984, Swêd (bî Swêdî û Kurdi)
- (11)- Çiyayên bî xwîn- Bavê Nazê 1981, Moskova
- (12)- Şivanê Kurd- Kûrt Çobanî, Erebb Şamilov (bî zîmanê Kurdi û Tîrki bî hevra) 1978, İstanbul
- (13)- Berevok, Erebb Şamilov, 1969, Erivan
- (14)- Dîmdîm, Erebb Şamilov, 1966, Erivan
- (15)- Jiyîna Bextewar, Erebb Şamilov (Berevok Rûpel 151-384) 1969, Erivan
- (16)- Hopo, Erebb Şamilov (Berevok rûpel 384-571), 1969, Erivan
- (17)- Emekdarê Bedewnivîsarê me, Heciyê Cîndî Rojname "Riya Teze", 1979, Erivan
- (18)- Mîrîna Erebb Şemo, Kendal, Kovara Azadî, 1978, Paris

Mêrxasek

DI DILÊ GEL DA

Bûyera 38'an dî dilê xelkê Dersimê da birinek here mezin û kûr e. Gelê me ên ku himber dijmin rawestane û bî mêrxasi şer kîrîne û hatine kuştin wan tu car jî bir nake. Nav û camêriyên wan tîm û tîm lî ser zarên hemû nişanîni nîvse, ber bî ber her dimeşin û dî jin. Çî jîn çî mêr, çî xort çî kal bîn, pê bawerim ku gîşt navê Alişêr û Zarifê dîzanîni û bî navê wan serbîlînd û kubar dîbîn. Ev çiroka tîşteke ne xiyali ye; bûyere berçave û jiyana gelê me da derbas bûye. Nişani me dîde ku gel her qedîrzanîni, xebatkarên aza dî û rîzgariyê jî bir nakîni û jinek dûr û dirêj bo wan pêk tînin. Carna jinek usa rengin bo wan çêdîkîni tu dibêjî ka ev ne yê marov e, yê qehremanek xiyaliye. Lê belê gel mêrxasên xwe lî gor dîyor û daxwazên xwe dîxemlînin.

Dema ku mîni navê Alişêr û Zarifê bihist zarok bûm, hin destê bî dibîstana ewlîni nekîrîbû. Ku mêvan dîhatîni an cîran dî odê da kom dîbûni, bo me jî kar derdîket. Yekî avek bîxwasta an seba qelûn û cîxarek, agir pêwîst bûbûya em dî paş derî da amade bûni û çavên me her tîm lî ser wan bûni. Carna dilê me teng dîbû, me dîxwast ku bîçîni der û bêhna xwe derxîni; lî gor kêfa xwe bîgerîni û bîleyîzîni. Lê carna jî gotubêja mezîna pîr germ û şîrîni dibû, qala mîrov û meselên berê dîkîrîni û dî rêve peyivîni da mîrov xwe wînda dîkîrîni û ha xayîz dîbû. Te dîgo evana jî 38'an bêtîr tîşteke nîzanîni. Devê wan bî 38'an vedîbû û qala biranîni tertelê Dersimê dîkîrîni. Dijmîni çawa bî ser da çûye, çî qetlîam hatîni kîrîni û çawa xwîni rîjandîni, eşîr çawa bî hey ketîni, kîjan dîlsoz û welatparêz bûni kîjan kes û eşîran bêbextî û namerdî kîrîni... Keser dîkîşandîni, kelegîrî dîbûni û yek bî yek qîsedîkîrîni. Bî vî awayî wext derbas dîkîrîni. Gîraniya behs lî ser dîroka xwîni bû, te dîdît yekî destên xwe dirêjî ezman dîkîrîni û dîgot: Xwedêo, wan rojan careke dîni nişani zar û zêçê me nedî .

Em bî van çiroka va mezin bûni. Himên raman û hestên welatparêziya me bî van va hate avêtîni. Serboriya Alişêr û Hevalê yek jî wane û dî nav da çend sal derbas bûne, disa jî wek îro lî bîra mîni ne. Tîştên ku dî vî wari da mîni bihistîni ne jî devê kesekîni û ne tenê dema zarokîyê da hatîni guhdar kîrîni, heya çend sal berê jî çendîni car jî kal û pîra xasîma ên ku jî tertelê 38'an xîlas bûne û Alişêrê rametî dînasîni pîrsîye û bihistîye.

Alişêr, jî Qoçgîriyê hatîbû Dersimê. Ew û Seyîd Rîza dost bûni û pêş da hevudu naskîrîbûni. Dewleta Tîrka derheqa Alişêr da fermana êdamê derxîstîbû û lê dîgerîya. Jî ber vî sedemê wî Qoçgîrî cîhîşt û hate Dersimê û lî wîr cîwarbû. Bî tenê nînbû, jîna wî Zarîfe û çend çekdaren dîni jî lî gel bûni, Dewletê çend car ew jî se yîd Rîza xwest, lê wî neda wan.

Mîrovê wek Seyîd Rîza qêmîş nedîkîrîni ku navê wî bîgîre ser zîman û bêje "Alişêr" jê ra dîgot "Mir", "Mirê mîni", "Alişêr Efen - dî". Qedrê wî pîr bîlîndbû, xelkê rûmeteke mezin nişan dîda, ku bîçûya destmêjê an jî derva bahata hundur pêş hemîya Seyîd Rîza qîyam dîkîrîni û radîbû ser piya û tîm lî jorî xwe da dîda rûniştîni.

Alişêr mîroveki gelek zana bû. Wek golek bê bîn bû; heft qat ser erd û heft qat bîn erd dîzanîbû. Lê ne qure û pozbîlînd bû.

Ha zarokek biçûya cem bî rûgermi hal û xatîrê wî dîpîrsî, guh dî-
da û pê şa dîbû. Mîrovek nûrani û dîlnîzm bû. Ew ku cîvin û cîva-
tekê da beşdar dîbû, gîraniyeke mezîn lî ser mîlet da dîhat û de-
vê kesi venedîbû. Dîxwestîn ku ew bîaxîfe ên dîn jî guh bîdîn û
jî raman û gotînen Mir dersbîgîrîn. Lê, ew jî piçek dîpeyivî û qî
se davîtin pêşîya cîmaetê û rê dîda gotubêjekê şîrîn û germ. Pîr-
sek an meseleyek dîhate pêş Seyîd Rîza dereqep lî Alişêr. dînhêrî
û fikrê wî dîpîrsî: serîncek mezîn dîda gotîna Alişêr û paşê bîr-
yara xwe nişan dîkîr. Bona vê yekê her kesi dîgo "Mir aqîldanê se
yîd Rîza ye".

Alişêr Efendî pîr xwendîbû û hin jî şev û roj lî kitêban mêze
dîkîr. Kitêbeke wî hebû çend sal paşê wê çî bîbûya têda nîvisî bû.
Çend sal berê Mir gotîbû, "Mîstefa kemal wê serme da bê û qestê
Dersîmê bîke. Dîvê em hazîrîya xwe bîkîn. Dîjminatîyê jî na eşî-
ra rakîn û dest bî hev dîn".

Alişêr Efendî şairek bî nav û deng bû. Helbestên wî dî cîvata
axa û bega da dîhatîn gotîn. Wî bî xwe jî carna tembûr dîgîrt des-
tê xwe û dîgot

Yê me ne mîrîne kîbrîd û are

Dê werîn sêrkîn va çî exsîrhale.

....."

Stranên ku Alişêr nîvisîne jî bir çûne. Car car çend kêşeyên
wan tên bîra kal û pîra wek ên jorê. Pîraniya wan helbesta lî ser
serhîldana Qoçgîrîyê û derheqa Dersîmê da hatîne nîvisî. Şahan
sazek xweş lê dîda û beytên Alişêr dîstrandîn. Alişêrê rehmetî dî-
go: "Têla ku Şahan dîgre ez nîkarîm, gotîna mîn jî ew nîkare... Lê,
ya ku pîr dîhate gotîn "Kîlama Dersîmê" bû.

Alişêr û Zarîfe gelek jî hev hîzdîkîrîn. Herdu xîzmê hev û jî
eşîra Şîxesenî bûn. Wana tu car navê hevudu nedîanî ser zar, Ali-
şêr dîgo "Hevala mîn", wê jî gazîdîkîr "Hevalê mîn". Dîldarî û pê
wendîyên wan jî gîşka ra nîmûne bûn. Qedrê hev dîzanîbûn û jî hev
dûr nedîman. Jî xwe Zarîfe jî ne tenê jîna malê bû. Wê jî rext û
pûsatên xwe gîrêdîdan û tîfîng mîlê xwe va dîkîr û dî nav eşîra
da dîgerîya. Pîrsên sext û dîjwar ku navbera eşîra da peyda dîbûn
Mir û Seyîd Rîza tîka jî hevalê dîkîrîn ku here û çareser bîke.

Heval Zarîfe, jîneke jîr û jêhati, bejnbala û hestîstûr bû. Mî
rov qêmişê wê nedîkîr lê bînhêre... Lî gel jînen serok eşîra û ên
dîn pêwendî û dostîyeke germ çêkîrîbûn; dî nav wê û hîneka da
xwengî (xwûşkati) nebû, Karê her camêrî nînbû hîmber hevalê qîse
bîke an cîvata wê da beşdarbe. Bî rastî jînek baqîl û çeleng bû.
Ku behsa wê dîkîrîn, dîgotîn "Xanîmê ha gotîbû" an "Çawa ku Xanîm
dîbêje..." Çî mîxabîn jînek bê zaro bû û qet ducan nemabû.

Tertelê Dersîmê wek hezaran ev du mîrxasê me jî xwîne da gevî-
zandîn. Lê ew bî destê dîjminên derva ne hatîn kuştîn, dîjminên
hundur ew xwarîn. "Rêberê" xayîn qestê canê wan kîr û serê wan jî
bîrî, bîr Evdîla Paşayê Tîrka ra. Rêber, bîrazîyê Seyîd Rîza bû û
navbera wî û mamê wî nexweş bîbû. Wî hember apê xwe dawa serokati
yê dîkîr. Dewletê jî vê dîjberîyê îstîfade kîr û ew kîşand alîyê
xwe û berda nav eşîra û pêsîra Seyîd Rîza. Êdî rêber bû sîxur û a
janê Dewleta Tîrk û wek gurek har kete dû welatparêza û şervanên
me.

Rojekê Alişêr û xanîmê dî şkeftê da rûnîştîbûn. Alişêr Efendî
hazîrîya xwe kîrîbû ku here Yekîtiya Sovjet û bo serhîldana Dersî
mê arîkari û piştgîrîya wan bîxwaze. Rêber, heyvek berê xwe rexne
kîrîbû, şaşî û xeletîyên xwe qebûl kîrîbûn. Seba vê yekê ew jî bî
mîrovên xwe va hatîbû nav şorîşvanan û pêşberî leşkerê Tîrk. şer
dîkîr. Lê, ev dek û dolavên dîjmin bûn û dîxwestîn ku nav cepê da

Hevalê hesabê xwe çêkırîbû. Mecal nemabû. Ewê bî destê rêberê xayin va bihata kuştin, qene heyfa heval bigirta û paşê bihata kuştin.. Lê usa ji kîr. Zarifê piştta xwe da dîwarê şkeftê û mêva-nên bêbext girtin bin çav û tetik da sekîniya. Alişêr ji xwînsari ya xwe wunda nekîr, Seba çêkırîna xwarîna wan xebitî. Pîr nekî-şand, tornê Mîstê Surê Pîşt va gulle berdan Alişêr Efendi!.. Qo-rîni bî Alişêr ket û got: "Rêberê xayin!.." Lî hevala xwe nihêri û kete erdê. Jî xwe heval lî ser tetik bû û şaş nekîr. Şeşara x-we dirêji rêber kîr got: " Hevalê mîn!..Heyfa te jî tu kesi ra nahêlîm!..". Deng bî şeşarê ket. Tornê Mîstê Surê ber gullan ke-tîbû... Rêber jî ber şeşara hevalê xilas bûbû û tenîştê va gul-le berdabû Zarifê.

Rêberê zalîm û xwînxwar, Alişêr Efendi û Zarifê bî vi awayî şehîd kîrîn û serê wan bîrîn û bîrîn Evdîla Paşayê celad ra. Mey-tên herdu delala bî xwîna sor û zelal va dî ci da hiştin.

Xeberên bêxêr zû belav dibîn. Seyîd Rîza ku pêhesiya Mir û he-val hatîne kuştin xwe gori cîmaetê û deng da: "Mîro, Mîrê mîn ". xwezi ez pêşî te bihatîma kuştin. Te mîrîna mîn bihistîba!". Êdî xêr dî cepê kurdîniyê da nemabû, xayin û bêbexta wek cara kîrî-nên xwe disa kîrîbûn.

Kê ku ev xebara bihist berê xwe dan şkefta xwînin û ziyaret kîrîn. Gîşka bî çavên xwe ditîbûn: Herdû nermê (meyt) gîhiştîne ba hev û dest dane hev. Bîrîna stuyên wan xwe bî xwe xweş bûye û qasî kartek maye. Lê xwîna wan mîrxasa hîn hişk nebûye . Disa hemûya bî guhên xwe va bihistîbûn: Nermeyê Alişêr Efendi ga-zîdikîr, "Hevala mîn!", Zarifê bersiv dîda "Hevalê mîn! ".

Rêberê xayin ku serê Alişêr û Hevalê Bîr Xarpîtê û pêşkêşî Ev-dîla Paşa kîr, disa veşerîya hat Dersîmê . Çend roj paşê fermande leşkerê xwînxwar gazi kîr, xwast qîşla deştê. Rêber lî hespê xwe yê keyêl suwar bû û kurê xwe yê yanzdeh salî Ali Heyder jî girt cem xwe bî hevra çûn baregayê leşkerî.

Albay, ew da rûniştin û pîr dîr û dirêj nekîr go " Rêber karê me û te êdî xilas bû. Dîxwazîm çend tîştta jî te ra bêjîm û dawî-ya dostiya me binîm". Rêber pêşwaziyet evto texmîn nekîrîbû, şaş mat ma û çena wî venebû ka çî bêje... Fermande axaftîna xwe do-mand. " Mîrovên ku jî neslê xwe ra dijîmtîyê dîkîn, tu kesi ra yar nabîn! ". Albay şeşara xwe berda eniya rêber û bî destê xwe kuşt. Ali Heyderê bêguneh jî kuştin, dar û kevîr bî ser da anîn. Belê dîvê ev bûyera jî bo xîyanetkarên welat û mîlet bibe dersek mezin.

Panzdeh sal berê lî Xarpîtê mamoste bûm. Doğan Öz'ê rametî jî lî wîr sawcîti dîkîr. Em dost û heval bûn. Rojekê mîn ev serborî-ya jê ra neqîl kîr. Pîr xemgîn bû û çav tîjî kîrîn û peyivî: "Be-lê ew nemîrîne û namîrîn". Jî ser vê gotubêja me demek kurt der-bas bûbû ku keçîkek Doğan hate dînê. Navê wê dani Bengî Heval . Bona vê yekê vê nivîsarê pêşkeşî biranîna DOĞAN ÖZ dîkîm.

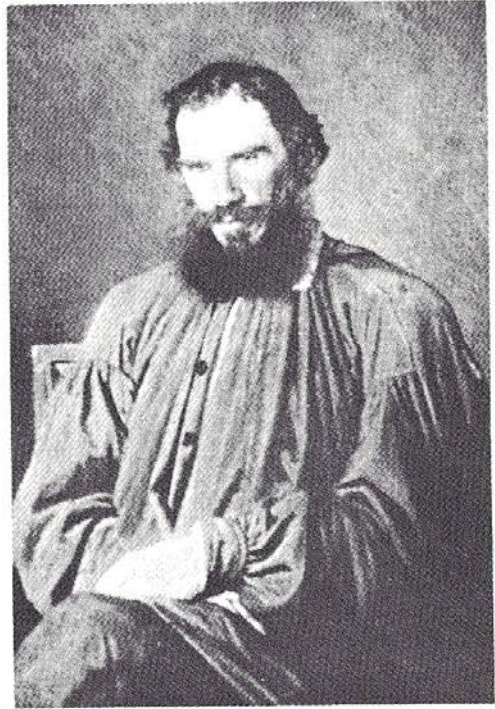
M. DERSİMÎ

J1 NAV EDEBIYATA CIHANÊ

Xwendevarên hêja,
Em di vê hejmarê da dest b1 danasina h1n beşên bijarte yê n edebiyata
cihanê d1k1n. Mebesta me ewe ku, xwendevar, l1 ser h1n niviskar û ef-
randînên edebiyata cihanê, b1 kurdi b1xwinan û wan binasin.

Leo Tolstoy sala 1828' an l1 gun-
dê Jasnaja Poljana l1 başûrê Tula
hate dinê. D1 sala 1910'an da l1 Asto-
povo m1r.

Ew j1 malbateke aristokrat bû.
D1 universita bajarê Kazan da xwend.
Beşdarê şerê Qırımê bû. Piştî şerê
Qırımê dest b1 n1visarên literaturi
kr. Gelek salên xwe b1 xebatên pe-
dagojik û reformatik d1 nav gundiyan
da derbas kr. Efrandinên wi "Şer
û Aşti" û "Anna Karenina" p1r b1 nav û
deng1n.

TOLSTOY

Dema h1n Leo Tolstoy piçûk bû, rojekê birayê wi yê mezin Niko -
lay b1 şayi û kêfxweşike mezin jê ra got weki ew rasti defineke ve
şarti û mezin hatiye. Eger ev s1ra han j1 aliyê herkesi b1hata za-
nin, gor baweriya wi, xweşî û rehetike mezin wê peyda b1bûya, deme
ke zêrin wê destpêb1k1ra j1 bo hemû mirovan. Hemû nexweşî, kul û
derd , belengazi û neyartiya navbera mirovan wê yekten j1 navê ra-
bûya. Herkesi wê xwe b1 hevalti û hevgrtîneke esrarenigiz va grêda.
Wi, ev hevgrtîna han b1 "Moravskiye Bratya" (Bratiya Mûriyan-mû -
ristangan) nav d1kir. Nikolay nêziki rakirina perda ser vê s1ra me-
zin nedibû. Gelo hemû mirov wê çawa j1 belengaziyê, j1 tariyê der-
basi hebûnê û ronahiyê b1bûna?. Wi carna behs d1kir weki ev s1ra
han l1 ser gopaleki hêşin n1visandiye û d1 şaxeke çiyayeki da, l1
daristanên Zazaka, l1 Yasnaja Poljana hatiye çalkirin(veşartin) .
Yasnaja Poljana milkê malbata Tolstoy bû.

Niviskarê rûsi yê mezin Leo Tolstoy, dema b1 vê yekê h1siya, he-
yecaneke mezin kete nav dilê wi û j1 wê rojê şûnda "Moravskiya br-
atya" qet j1 bira wi ned1çû. Gopalê hêşin û ew s1ra l1 ser n1visan-
di ji, usa veşarti ma d1 binê erdê da. L1 ser daxwaza wi, iro ew
b1 xwe ji l1 wir d1 nav daristanên Zazakan da hatiye binaxkirin .
Gora wi bê kêlik û t1rbe l1 ser gireki hêşin bilind dibe.

Piştî ku Tolstoy'ê xort xwendina xwe ya universitê qedand, disa
vegeriya Jasnaja Poljana, jiyana xwe d1 nav gundiyan da domand. Pa-
şê wek serleşker tevi şerê Qırımê bû. D1 xortaniya xwe da dest b1
n1visarên edebi kir. Efrandinên wi yê n pêşin: " Zarokati" (1852),
"Xortani" (1854) û "Kozakan" (1863). Roman û hikayetên vi n1vis-
karê b1 nav û deng "Şer û Aşti" (1865-1869) û "Anna Karenina"
(1874-1877), iro l1 çarali cihana hevdem têne xwendin û naskirin.

Tiştê wi yê ku pır kêm tê zanin, xebata wi ya dı nav gundiyan da û lêkolinen pedagojikın. Xebata Tolstoy jı bo fêrkırın û perwerdekırına gundiyan, ciheki gıring dıgırt dı jiyana wi da.

Dı sala 1859'an da, Leo Tolstoy lı Yasnaja Poljana, jı bo zarokên gundiyan dıbıstanek vekır. Çend salan şûnda xaniyeki du qat avakır wek dıbıstan û lı ser deriyê wê nıvisand: " *HÛN HEMÛ KÊSÊN KU TÊNE VIR, DIKARIN SERBEST WERIN Û HERIN*".

Ev gotına han, wek hevrikê (zitê) gotına Dante Alighier (1261-1321 nıviskarî İtali)-ku dı "Divina Komedia" da lı ser cehennemê gotıbû, hatıbû nıvisandın. Dante Alighier waha dı nıvisine: " *HÛN HE MÛ KÊSÊN KU TÊNE VIR, GUMAN Û HÊVIYA XWE. JI HER TIŞTÎ BIBIRIN*" ,

Tolstoy dı sala 1861'an da çû lı Ewrûpayê geriya. Dı rê gera xwe da ew jı nêzik va bı sistema dıbıstanên welatên Rojavayê va eleqeder bû. Tiştên ku wi lıwır ditıbû, intıbake nebaş lı ser wi hiştı - bûn. Dıbıstanên Rojavayê yek cehennem bûn gor ditına wi. Paşê ku jı wır vegeriya welêt, dı navbera Sebat 1862'an û Adar 1863'an da , 12 bend (mıqale) lı ser pırsên mezınkırın û perwerdekırına zarokan nıvisand.

Tolstoy, dı nav gundiyan belengaz da xwe şad û dılxweş dihe siband. Azadiya gundiyan daxwazeke kûr lı ba wi. Azadi, ev gotın gotıneke taybeti bû dı nav ronakbiriya (intellegesya) rûsi da.

Lı dıbıstana Tolstoy, kingê mirov bıxwazta dikarıbû gotına ma - moste bıbiriya, jê tişteki bıpırsiya û lı gotınên wi rexne bıgırta. Carna jı devjeni û munaqesên pır hışk derdiketin. Lı vê dıbıstanê tu plan û bernameke hınkırınêye taybeti tunebû. Mırov tiştan fêrdı bû, jı ber ku fêrbûn hım xweş bû hım jı pêwist bû.

Tolstoyê kal, dı salên xwe yê dawin da, her tım bı dıbıstana xwe û gundiyan va mıjûl bû. Ne tenê zarok, mezın jı dıhatıne vê dı bıstanê. Diwarên dersxanê seranser bı pırtûkan hatıbûn rêzkırın. Hemû kes, carna Tolstoy jı dı nav wan da, lı dora maseke gilover dıciyiyan, xwendı, nexwendı, zana û nezan herkesi ramana xwe dıgot dıpırsi, bersiv dıda. Armanç lêgerin û ditına rastiye bû.

Wek nıviskar û hunermend, qelemeke xurte Tolstoy. Şudmendiya wi, jı tasvirkırın û şırovekırına wi ya xurt tê. Jiyana gundiyan û rıs û pêwendiyên dewletê û gundiyan, temayên serekene dı qelemkêşiya Tolstoy da. Wi, tım jı bo gundiyan, lı dıji zortestiya dewletê û û nezaniya dı nav gundiyan da, qelema xwe bı hostati hejand. Belki jı dıxwast wi gopalê heşin û wê sıra mezın, ku dı zarotiya xwe da bıhistıbû, bı qelema xwe, bı eserên xwe yê edebî va derxe meydanê.

Raste, Tolstoy jı dewleta zorê, jı zordestiyê nefret dıkir, lê lı hember zordestiyê dıjderketıneke pasiv dıxwast. Jı bo çarelêkırına pırs û dıjwariyên cıvaki, bı berçavkên exlaqê oli, lı jıyanê dın-hêri, bersiv û nesihet dıda. Dı warê oli (dini) da olperesteki hışk ne bû, lê mirov dıkare bıbêje weki ew jı aliki va parêzvanê exlakê oli, jı aliyê dın va jı rasyonalist bû.

Sala 1908'an Lenin lı ser Leo Tolstoy gotarek nıvisand. Lenin dı vê nıvisara xwe da, Leo Tolstoy wek neynıka şoreşa û rıs bı bir tıne û waşa dıbêje Lenin:

" *Lı aliyeki, hunermendeki xurt û zirek, ku jiyana cıvata "û rıs bı wêneyên pır jı hev cuda, bı hostati lı ber çavan radıxe û bı e-fırandinên xwe yê edebî va, lı dereca yekemın edebiyata cihanê dewlemend dıke. Lı aliyê dın, xwediyê mılk û erd, ku nişana şehidan bı navê İsa (pêxember) bı pêşira xwe va kırıye. Lı aliyeki, hêzeke pır mezın û bê hempa, lı dıji derew û sextekariyên cıvaki (sosyal). Lı aliyê dın, tolstoyvanek, ronakbireki û rıs, berketiye dirokê, jı bo rojên buhuri hêstırkan dıbarine, gazın û loma dıke û bı*

awaki vekiri li singê xwe dixê û dîke qêrin:

- Ez belengazim, bêçareme, lê ez li dû wi tiştîme ku, di wêrê
exlâqî da bi xwe va werim, li ser piyan rawestim. Ez, idi jî vir
şûnda goşt naxum, xarîna min tenê birince.

Lî aliyekî, rexnevanekî bê hempa tûşî berbi teqandina sermaye-
dariyê (kapitalizm), şirovekarê zordestiya hukumatê, komediya ser-
wêreñ dewletê, kîşandina kirasê li ser rûyê rastiye û dawiya de-
rewan. Nişandarê sedemên mezinbûna gelşa navbera xezanî û dewlemen
diyê, zîlm û zordestiya ku zehmetkêş dîbin. Lî aliyê din jî, bê-
hişiyêke mezin, ku li hember zordestî û êrîşên hişk, dijderketine-
ke nerm û pasiv pêşniyar dîke".

Çêtir jî mirov nikare taybetiyên li ba Tolstoy, bi kurtebirî bi-
de naskirin. Tolstoy, jî Yasnaja Poljana çû Astopovo û di xaniyê
istasyonê da - niha istasyona Leo Tolstoy - çavên xwe li jiyane
girt. Gotina wi ya dawiyê ev bû:

"Lêbigere, tîm lêbigere û rastiye bibine"■

SERASTKIRINEK

Di hejmara 48'an da, navê nivîskarê mîqala "Mestûre" Tosinê
Reşit, bi xeletîke teknîkî va nehatibû nivîsandin. Bo vê yekê em
dixwazîn nivîskar me biborîne.

Redaksiyona ROJA NÛ

DÎSA ROJ ÇÛ AVA

Wexta roj diçe ava li pişt çîyan,
xemê dilê min zêde dîbin.

Tari dibe asiman,
Tên biramîn

Bê waran pêşmergeñ serê çîyan.
Evên ku sterk balif,
Ewrên tari li xefa wan.
Roj diçe ava

Hêşir jî çavên min tên xwarê.
Tari dibe asiman,
Tên biramîn,
Zarokên dayika min "Kulilkên Kurdistan"
Evên ku jî sermana diricifin.
Dest di paşilên wan,
Rûniştine li bin diwaran.
Roj diçe ava
axî jî dilê min dertê.

Tari dibe asiman.

Tên biramîn

Hevalên hêja yên ku li girtigehan,
Ewên ku bo azadiya gel li zindanan

Lî îşkencexanan

Dîbin zilma kelbê faşistan.

Disa roj çû ava li welatê min.

Giriyam, di şevkêda bi caran

Lê min baweriya xwe wunda nekîr

Çavê min li berbangê.

Hîlatina "Roj sor"ê

Ew roj wê bê tirsbe, wek xewna şevan

Emê bişikînin deriyên hesin,

Deriyên zindanan,

Azad bin li welatê xwe.

Di bin roja sor da,

Wê mezin bin "Kulilkên Kurdistan"

Keça Kurd
Fatê

Heftê Çanda Kurdistanê

Komela Karkerên Kurdistan lı bajarê Frankfurtê (Lı Elmanya Federal) dı navbera rojên 24-30/9-1984'an da Heftê Çanda Kurdistanê amade dıke. Jı aliyê komelê da, dı nav vi hefte yi da gelek xebatên çandi û hunerî wê jı gel ra bên pêşkêşkirin.

Dı destpêka hefte da N. Ararat wê lı ser literatura kurdan ya devki û niviski bıpeyive, Hasan Dewran ji pirtûka bı navê "EUPHRAT" wê helbestên xwe bıxwine, disa helbestvan Gundi helbestan pêşkêş dıke. Huseyin Erdem ji dı vê beşê da keriki destana Siyabend û Xecê bıxwine.

Dı beşa muziki da, Şivan Perwer, Nizamettin Arıç, Kemal, Delal û dengbêjên mayin wê klamên kurdi bıstrên. Disa dı nav vi hefteyi da du (2) filmên lı ser kurdan wê bên nişandin, "Em Kurdın" û "Yan Azadi, Yan Mırın".

• • •

KOMEF

Hat
Sazkirin

Lı Danimarkê, bı navê "Komela Folklorê Kurdistan" (KOMEF), Komeleke nû hat sazkirin. Jı bo pêştibirin, danasin û rêvabırına xebatên çand û folklorê kurdi lı Danimarkê, ev komele wê rêz bı rêzkar bıke. Beri vebûna komelê bı zımanê kurdi-tırki û danimarki belavokek hat weşandin. Dı belavokêda armancên komelê yek bı yek hatine nişankirin û komel bangi hemû welatparêzên kurd dıke, weki alikariya wê bıkin.

Li Stockholmê

Beşa Kurdi

Vebû

Lı Stockholmê, dı Xwendegeha bılind ya Mamostetiyê da beşa kurdi vebû. Bı vi awayi, cara yekemin lı welateki Ewrûpayê, dı xwendegeha bılind da mamosteyên kurdi wê bên amadekirin. Zaningeha Stockholmê, jı bo beşa kurdi isal 9 kes girt. Piştı 2 salên xwendinê, mamosteyên kurdi wê jı bo perwerdekırına zarokên kurd amade bıbin.

Çawa tê zanin, dewleta Swêd jı bo perwerdekırına zarokên biyaniyan mamosteyên zımanê dê digihine. Jı bo kurd ji dı vi mafê han da xwediparbin, Federasyona Komelên Kurdistan sala çuyi lı merciyên resmî daxwaza vekırına beşa kurdi kır. Ev daxwaza kurdan isal hate cih. Wek finladi, yûnani, tırki, yugoslav û çeyn mayin, kurd ji gihıştın vi mafê han.

Bêşik vebûna wê xwendegehê ne tenê dıaliyê perwerdegari, zıman û çandı da kurdi da bûyereke giring û gavê ke pêşdaye, lê herusa dı aliyê siyasî da jı, bılindbûna rûmeta tevgera gelê kurd dıde xwiyan. Hingi şerê gelê me jı bo azadiyê fireh dıbe, ew dı warê navnetewi da xwe dıde naskirin, piştgiri û dostaniya gelên din distine. Jı vır şûnda jı wê bıstine. Lê diyare ku ev jı, jı xwe berêva pêknayê. Dı vi wari da wezife û pêwistiyên mezın dıkeve ser milê komele û rêxistinan. Dema ku bı tevayî, bı hevgirtineke xurt daxwaza tiştan bête kırin, şansê serfiraziyê û bıdesxistina mafan pirtır dıbe. Vebûna xwendegeha bılind jı bo mamosteyên kurd lı Swêd, vê rastiyê nişandıde.

Hêvi û daxwaza me ewe ku, dersdar û xwendekarên kurd, jı vê fersendê û gengaziyên (imkanên) heyi, bı şêwa ki heri qenc istifade bıkin û bı kêri gelê me bên.

Zembilfiroş

Berevkar: XELİLÊ ÇAÇAN MURADOV

Go, perê Dereketê,
Şeherê şin û minetê,
Devê çemê Gewgewe
Dima maleke bënave.
Maleke kesiv, belengaz,
Jı hêsiriyê gaze-gaz.
Salji dihate salê,
Derd dervediket ji malê.
Xweyê malê lawkê cindi,
Gerdana wi nûra fındi,
Bejn û bala wiye tital,
Rasti noli dara çınar,
Lê tu were hêsiriya kul.
Wi pêtibûn ceger û dil.
Ewi emrê zelûli boş,
Xort kırîbû zembilfiroş,
Avitîbû nav qir û dojê,
Kırîbû hewcê nanê rojê.
Sıbê zû, ku teyr dıxûne,
Ew zembila kaw dihûne,
Ew xewa xwe diherimine,
Belki nanê zara tîne.
Zembil sela davêje mıl,
Dı nav şeher dıde fitıl,
Kıncê wi ji zıtöl-zıtöl
Lı ber bayê dıbine hol
Ew dıgere soqaq-soqaq
Hıldıkışe qesrê pırqat.
Ro ji heye, roja şekê,
qazanc nake qe polekê,
Ew vedigere por û poşman,
Destevala, bê tışt û nan.
Vır dıkeve nav mıtala,
Çawa here nava Zara,
Çawa here destevala?
Bıde zara çı berdiliyê,
Serê xweke erd û xweliyê?
Tuyê bêpere nan ku bini,
Tuyê heri nan kê bıstini?
Aylıx tune bıki deyna,
Beya tune bıkın ina,
Dılêş tune serda heri,
Kê tera nan bıke keri?
İsaf nema bıki sebir,
De tu were û bıdebir.
Tu bırevi berbı ki ali,
Şıpûke tek va çar ali,
Ne hebûne û ne ji mal,
De tu xwera hergav bınal...

Ew naxwaze qe here mal,
Ku bıgere boş û betal.
Wexta şeher bûye teri,
xanê nakın evd û meri,
Şevederi çı bıgeri,
Berbı mala kê tu heri,
Tuyê heri ku seri dayni,
Ne heye ci, ne ji xani,
Çevi rêne te jın û zar,
Lı tekeve tir, zilfeqar...
Carna ji ew naçe malê,
Jın dıkeve nav mıtalê,
Ka çawa bû Zembilfiroş,
Hate sêri qezyake boş.
Gelo girtın, gelo kutan,
Yanê yeki xwe lê kır qan?...
Zembilfiroş, ku egle bû.
Elê zane nan tunebû,
Gava ku zar tev radızên,
Zembilfiroş wi çaxi tê.
Bırçibûn lı nav çeva,
Zar ranedızan roj û şeva.

XXX

Go, rojeke gele xweş,
Şemal dıda teva geş,
Vedibûn gul, bınefiş,
Hewza dıkır xuşe-xuş,
Lı nav şeherê gıran,
Nav wê kavla hêş, wêran,
Zembilfiroş fitıl dıda,
Zembil, sele stuyê wida.
Dıkır gazi:- Zembil, zembil,
Selıkê kaw, zembilê çil.
Kê dıkire ne poşmane,
Qımetê wan zef erzane...
Xatûnekê serê xwe derxıst,
Jı qatê jor wek şeş buhust,
Ewê zû da dûrebinê,
Vır dit ecêbeke dınê.
Dit xorteki, bılınd, talyan,
Nûr dıbari sûret û can.
Kubra wiyê eziz şirin.
Dılê evin dıkır bırin.
Ber çevê wê reşevemat,
Tıra hubê wê dil hıngavt.
Xatûnê zû kıre qarın,
Ber sekinin çilyek cari.

-Qe mın nebye ha eczayi,
Hûn zû binın ewi lawi,
Derdi wi ez bûme bawi...
Carya banzdan ew xort anin,
Zembil, sele mıl deranın,
Doşeka mir jêra danin.
Xatûn û xort tek-tenê man,
Deri, derge lı ser dadan.
Zembilfiroş kete belê,
Dit xatûnê kır çengelê.
Xwidana sar serra avit,
Wi tırê ling lı wi bûn qit.
-Ev çı yeke, xatûna kaw:
Ev çı giliye, ev çı hesab,
Boy çı te ez anim vıra,
Eva tamam gelo çıra?..
Xatûnê go:- Xortê dindar,
Mın tu ani, ku bîbi yar...
- Tu xatûni, jına miri,
Çı dıxwezi mın feqiri?
Wê xatûna gerdenmori
Xortra wa got bı kubari:
- Tu rûnê ser doşeka mir,
Xwera bıqşın qelna wezir.
Wa jêra go Zembilfiroş:
- Ev şuxuleke haşe û boş.
Xudê enya mın nıvısı
Tek hêsiri, emrê nuqsi.
Ezê kura bêm ser cıyê mir
Emrê zelûl, ku bıkim bir?
Mir, ku heye,ew ji qeda,
Tu çı lı mın bûyi bela?...
- Zembilfiroş, lawkê delal
Tu guh bide giliyê kemal.
Mir, ku heye merê reşe,
Dıl-dinê mın lê vedireşe.
Ez beni bûm, Benike tam,
Destê mirê zulmkarda mama..
Noli mûmê destda helyam.
Dewsa zêr, bûm paxirê xam.
Hılkişi tu ber ezmana,
Xılaz nabi mın çogana.
Dibê xorto, teple nebe,
Tera dibêm were rayê,
Jı serhişkiyê tu kar nayê.
Ezê tekım çekê cındiyê,
Te derxım jı teli-tengiya.
Xatûnê xwera kır kare,
Sûreta gul jê dıbare,
Lı memıka sêv, hınare,
Gerden tu dibê bahare,
Şa dibe eşqa dılane.
Go, xatûnê usa germe,
Jı ber germê erd dıkele.
Tu zû veke pencerê,

Hınki bina me derê,
Zembilfiroş çû ber deri,
Dit reva wi nayê seri.
Ew paşda çû ber pencerê
Û xwe avit birca kelê.
Qerpalê wi mina çadır
Nav hewêda zû-zû ba girt,
Ew berjêr bû hêdi-hêdi,
Wi xwin nebû heta pêçi.
Bı wê tırsê û xıyalê
Zembilfiroş revı malê.
Zembilfiroş hatye malê
Elê pêra genc û qale,
Dibê:- Sibeda çûyi, eva êvare,
Kanê rısqê herdu tıfale?
Dibê:- Ez çûme kûça mire,
Mın wêderê selkê xwe kır jı bire
Lema nanye rısqê zar- tıfale.

XXX

Beni xatûnê hevraz dınhêri, dıkewgıri,
Kêlek hatê, rûnişt û gıri,
Rokır- pıva, kur-dûr fıkrı...
Beniyê gelek da zora pera,
gelek ruşet û bertıl da,
Lê kır û nekır
Tu belgekek ewê jı Elê venekır.
Beniyê nihêri, weki wa nabe,
Tu çar û meni jêra çênabe,
Ani hat Elê kire cari
Belki nêta xwe ew bine sêri.
Neqebçi ani, zor pere dayê,
Ew kire çamê û ani rayê.
Hey Beniyê, hey Beniyê şerbet bı noş
Neqeb çê bû heta mala Zembilfiroş.
Beniyê ani Elê wê şevê kır nobedare,
Belki here mırazê xwe ew şabe.
Zembilfiroş vecênıqi nivê şevê,
Dit lingeki sari xırxal
Lı lingê wi bûye gopal,
Dit zendeke mori- mircan,
Hemêz kırye wi stu û can...
Go, eva çıye, ev çı qewi?
Dit Beniyê lı nav cıyê wi,
Jı nava ciya ew zû revı...
- Zembilfiroş, lawkê dindar,
Mınra bıbe tu mêr û yar...
- Tu xatûna mıne delal,
Zembilfiroş te nabe helal.
Heta hebe Ela mın,
Ez tu cara jê naqetım,
Mir û axa ez natırsım,
Lê namûsa xwe nafroşım.
Ev mıkan idı lı mın herame,
Ezê herım ciki usana,
Ku lê tunebe mir û sultane.

ALIQAMER

Rojeke havinê germ bû. Esman wek sêleke sor dîsincîrî, te dîgot ka jî tirêjên roja zer agir dîbare ser rûyê erdê.

Wê salê şer hebû lî Dersimê. Ew çend roj bûn dor lî geliyê Laçê hatibû girtin. Ewqas esker lî wir komkîribûn ku heta wê rojê kesi ne ditibû, ne jî bihistibû. Gurmîniya topan, dengê tîvingan nedîsekîni. Ewrên toz dûmanê, lî ser hev kom-komî bibûn. Şer geh lî vîr, geh lî wir geş dibû, dengê merivan û silahên tevlihev dibû. Şervanên kurd û eskerên tîrkan, ew çend roj bûn ketîbûne ber pêşîra hev û şerêki bêeman diajotin.

Lî ser tepeki, dî ber zînareki da, serokleşkerêki tîrk enişka xwe dabû zînar û jî wir qumanda hêza xwe dîkîr. Westiyayî bû, qîdûm dî çokên wî da nemabû. Çokên westiyayî, dî bîn gewdê wî da nî karîbûn rawestiyana.

Demekê panzdeh-bîst gavan wêda, du zarokên kurd ber çavên wî ketin. Bî ditîna wan ra vecîniqî serokleşkerê tîrk. Wî ew westan û giraniya xewê jî ser xwe avêt. Bî tehreki ecêbmayî lî zarokan temaşê kîr.

Zarokên dil yek şîv dî destê wan da, hertîm çavên wan lî meydana şer bû. Rûyê xwe jî wir nedîguhastin. Şîvên dî destê xwe da wek yek tîving girtîbûn, mîna ku bî wan gulle berdidane dijîmîn pêşda dîçûn, paşda vedîkîşîyan. Qet dî bîra wan da nebû ku, dî destê dijîmîn da, lî ba hêzeke eskeriyê dil û hêşîr bûn. Hîş û ramana wan tîm lî ser şerê dî geli da bû. Carna rûyê wan dîkeniya û carna jî mîrûzê xwe dîkîrîn. Wan dî ber xwe da hîşt tîşt dîgotîn, lî qumandarê tîrk tînedîgîhişt ka ew çî dîbêjîn. Hîngî hatîbû Dersimê ew cara pêşîn bû. "Mîn kurdi bîzanîbûya wê baş bûya" got dî dilê xwe da.

Çavên xwe yê bî xwîn çend caran girt û vekîr, bî tîliyên xwe cênîkên xwe mîzda û nîşkêva zîvîrî ser Eliyê Dersimî ku, milîsî dî kîr; jê ra got were vîr. Eli wek hercar bî tîrs nêzîkî serokleşker bû.

- Keremke beg

Serokleşker zarok, b1 tiliya xwe nişani Eli da

- Hela binhêre, l1 wir binhêre tu wan dîbini? J1 Eli ra got. Eli l1 wi ali mêzekır, dema çavên wi b1 wan zarokan ket, kızın b1 dilê wi ket, demekê hiş j1 serê wi çû. Nıkarıbû tışteki bifikire wê demê. Ev sergêjiya wi zêde dom nekır, j1 xwe nıkarıbû bike ji.

- Mın dit, got b1 dengeki lerizi û sar.

Serokleşker b1 hêrs çend gavan neziki wi bû û got:

- Lê kırımên wan? Tu dîbini ew ç1 dıkın?

Devê Eli, ku b1 simbêlên qalınd ku ci-ciyan têlê sıpi têda hatıbû girtın, b1 zorê vebû û b1 dengeki tırsonek û lerizi:

- Erî begefendi ez dîbinım, bersiv da.

Serokleşker:

- Başe, tu niha gotına mın j1 wan ra bêje. Em dıxwazın wan b1 xwe ra bıbın û l1 wan baş binhêrın. Em dıxwazın wan j1 van deran j1 serê van çıyan xelas bıkın. Yê bıxwinın bıbın merıv. Westê mezin bûn wê dewlemend ji bıbın, bıbın xwediyê mal û mıl. Ma xwe ew ji pê dızanın, l1 ser van çıyan jıyan tuneye. D1 geli da ji şe rek mezin heye. Geli b1 cendegan va tıjiye. Pıraniya wan "hovan" l1 wir mırın, kê m j1 wan sax man. Şansê wan j1 zêde nemaye. Ez d1 pırsım: gelo ewê l1 ba me bıminın, an dıxwazın herine wir?

- Belê ser çavan beg. Eli bersiv da. Disa l1 zarokan vejeriya, gotinên qumandarê tırk yeko yeko j1 wan ra got. Çavên zarokan dıçûrısın, dema guh dıdane Eli. Gava Eli gotına xwe xelaskır, lawıkê ku hıneki mezıntır bû:

- Em naxwazın l1 vir bıminın. Ma ç1 dıbe, tu jê ra bıbêji bıla me berde, em tu tışteki wi naxwazın. Tenê em dıxwazın herine jêre Zarokan çavên xwe yên xemgin l1 aliyê geli gerandın hıneki. - j1 xwe çiyê me ma l1 vê dınyayê. Her tıştê me l1 wire. Geliyê Laçê hertıştê me j1 me stand. Em j1 dıxwazın herine wir, mina dê û bavê xwe l1 wir bımrın. Bıla cesetê me l1 ba cesetê wan be.

Eli, pêşiyê xwast wan razi bike. Lê b1 gotına wi nekırın zarokan. Nûh dıgotın, pêxember nedıgotın. Eli ji bêçare gotinên wan gıhande qumandar. Qumandar, b1 dengeki bılınd kenıya, l1 ser wan gotınan. Lê ev ken keneke bê mane, dengeki sar bû. Paşê bineke kûr girt, gepa xwe werımand û cigerên xwe valakır. Disa dengeki bê mane derxıstıbû dema ku ev tışt j1 kır.

- Têjikên maran bê jehr nabın, dıbêjin. Çıqas ji gotıneke raste. Başe, madem ku dıxwazın bıla herine geli. Xeta ya meye ku, car na dilê me b1 wan dışewite. Hûn nabın merıv, hûn kurd nayêne rê. Lema dıvê urta we bê qelandın. Waki dın tu rê, tu çare tuneye. Ki ç1 dıbêje bıla bêje, ev fıkra mıne. J1 wan ra bêje bıla herın.

Eli nızanıbû ç1 bıbêje. Wi dıxwast disa b1 wan ra qıse bıke, belki wan ikna bike, lê dızanıbû gotın bê faydeye. Gotinên qumandar gıhande wan.

Pêşiyê bawer nekır. Ma qumandarê tırk evqas baş dıbe? Gelo b1 rasti ev merıveki evqas dılgırme? Heta wê gavê qet usa nefıkırıbû

- Ma rast dıbêji tu apê Eli? zarokan pırskır.

- Raste Eli got. Hûn hema niha dıkarın herın, dıxwazın qet nesekının, d1 ser wan da qêjiya Eli.

Herdu zarok wek tira ku j1 kevanê bıpeke, berbı geli revıyan, berbı geliyê mırınê. Lê şabûna wan zêde neajot. B1 emrê qumandar û b1 teqına gullan ra her du zarokên Dersımê, d1 nav xwinê da l1 erdê dırêj bûn û man.

Çavên Eli b1 wê xwına ku erd avdıda û j1 xwe ra rê vedıkır ket, gotına serokleşkerê tırk nebıhist.

- Heq kırım, de bıla herın! got qumandar.

ÇEND STRAN

Berevkar : NAVDAR

ZÊR ZEYNEBÊ

Zêr Zeynebê l' Zeynebê
Zêrê lı Zeyneba Bıruki
Tu b' xızıma şırıkı
Mori l' qırıkê helhemê

Par qız bû isal bûki
Zêrê l' Zeynebê Zeynebê
Par qız bû isal bûki
Mori l' qırıkê melhemê

Zêr Zeynebê l' Zeynebê
Zêrê lı Zeyneba Malbatê
Tu b' xızıma du qatı
Mori l' qırıkê melhemê

Bıruki: Navê eşirek)
Malbatê: Navê eşirek)

YAR WELLEH KEÇİKE

Yar welleh keçıke,
Billeh keçıke.
Yar dıkım ramısım,
Nızanım çı dıke.

Yar pozi xızıme,
Xızım şırıke.
Ez dıkım ramısım,
Nızam çı dıke.

Yar guhi guhare,
Guhar gupıke.
Ez dıkım ramısım,
Nızam çı dıke.

Yar mılı bazıne,
Bazın şırınge.
Ez dıkım ramısım,
Nızam çı dıke.

Yar welleh keçıke,
Billeh keçıke.
Yar dıkım ramısım,
Nızam çı dıke.

BİNGOLE TU AVA Bİ

Oy yeman, yeman yeman,
Yar yeman.
Oy yeman, yeman, yeman,
Can gula'm can.

Bingolê tu ava bi,
Yar yeman.
Tıji bûk û zava bi,
Can gula'm can.

Ez heliyam, qet tışt neman,
Yar yeman.
Ez heliyam, qet tışt neman,
Can gula'm can.

Ez bûme avên çeman,
Yar yeman.
Ez bûme avê çeman,
Can gula'm can

Bingolê tu ava bi,
Yar yeman.
Tıji bûk û zava bi,
Can gula'm can.

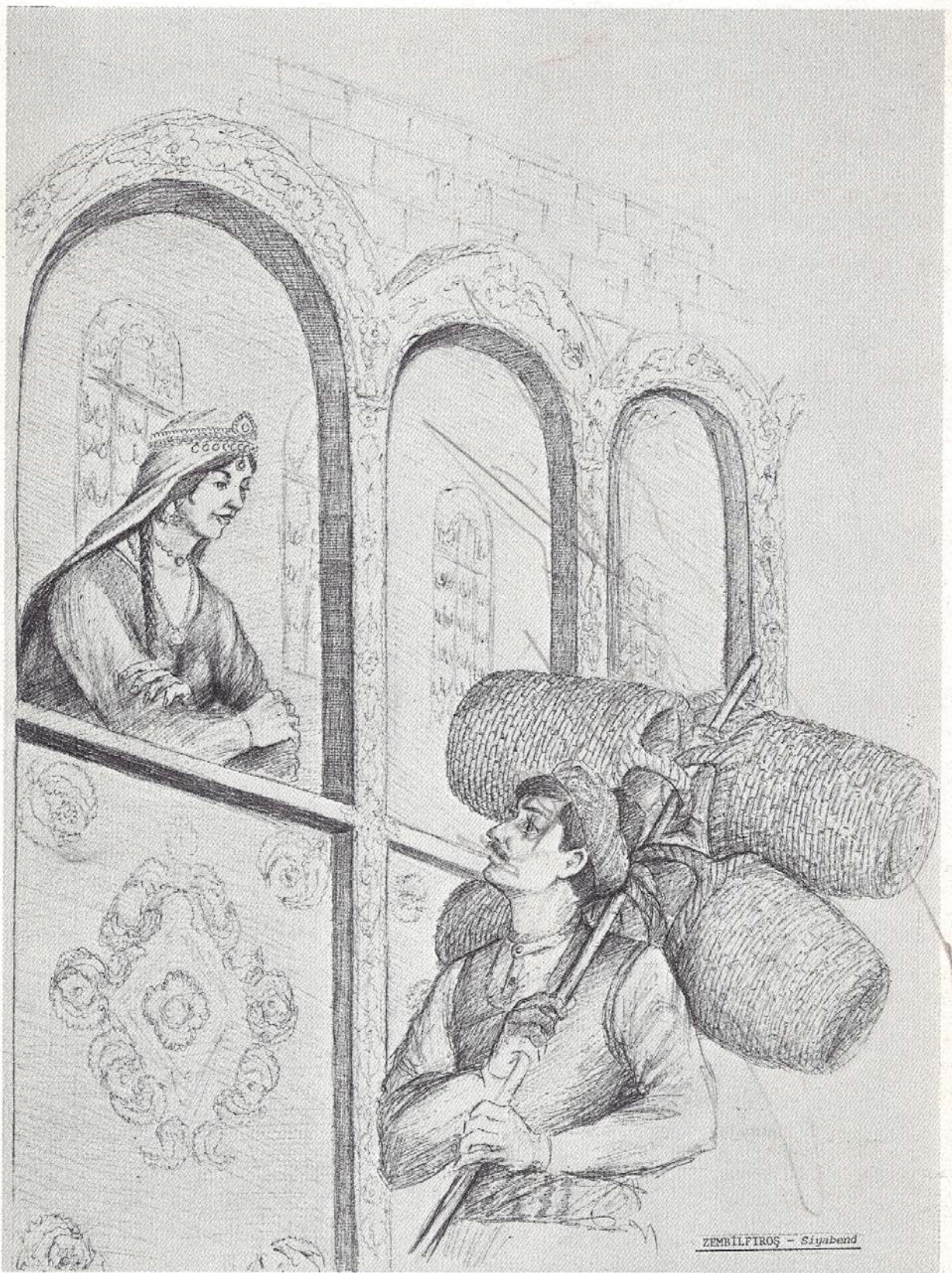
Oy yeman, yeman, yeman,
Yar yeman.
Oy yeman, yeman, yeman,
Can gula'm can.

MİRZEME - MİRZEME

Mirzeme mirzeme, welle mirzeme
Mirzeme mirzeme, delal mirzeme
Genımê lı dewsa cêh me
Welle mirzeme .

Mirzeme mirzeme, delal mirzeme
Guharê guhê te me, keçê mirzeme
Mirzeme mirzeme, delal mirzeme
Xızêma pozê te me, welle mirzeme
Gustıla tilya te me, bille mirzeme
Bazınê zenda te me, welle mirzeme
Mirzeme mirzeme, delal mirzeme

Mirzeme mirzeme, keçê mirzeme,
Aşiqê bejna te me, welle mirzeme

ZEMBILFIROŞ - Siyabend